

Lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och psykiska hälsa

Lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och psykiska hälsa
Kunskapssammanställning 2022:8
ISBN 978-91-89747-08-1
Publicerad år 2023

Myndigheten för arbetsmiljökunskap
Telefon: 026-14 84 00, E-post: info@mynak.se
www.mynak.se

Lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och psykiska hälsa

Förord

Lantbruket sysselsätter mer än en tredjedel av världens befolkning och bedrivs i olika former och med varierande omfattning och teknisk nivå i olika delar av världen. Arbetsintensiva småjordbruk är vanligare i utvecklingsländer medan det ofta är större och mer tekniskt utvecklade lantbruk i USA, Kanada, Australien och delar av Europa, där merparten av studierna som ingår i denna kunskaps-sammanställning kommer ifrån.

Generellt uppfattar lantbrukarna i vår del av världen sitt arbete som meningsfullt och mer som en livsstil. Det finns mycket i arbetet som påverkar lantbrukarnas välmående och hälsa positivt, inte minst möjligheten att arbeta i direkt kontakt med naturen och att känna att man oförnekligen gör en stor samhällsnytta. Dock är lantbruk ett av de farligaste yrkena med ett högt antal olyckor enligt en översikt från 2020 från den Europeiska arbetsmiljöbyrån i Bilbao (EU-Osha). I översikten beskrivs att stress och psykosociala faktorer är stora riskfaktorer för lantbrukare.

Mycket av den tidigare forskningen och förbättringsinsatser inom lantbruket har fokuserat på den fysiska arbetsmiljön. För att säkerställa en hållbar och livskraftig arbetsmiljö för lantbrukare anser Myndigheten för arbetsmiljökunskap att även kunskap om lantbrukarnas organisatoriska och psykosociala arbetsmiljö ska tas fram, sammanställas och spridas. Denna kunskapssammanställning inkluderar översikter av empiriskt material från utvalda delar i världen som bedöms vara av relevans för de som arbetar inom svenskt lantbruk och förhoppningsvis bidrar till att dra en heltäckande bild av ett område som inte är tillräckligt utforskat i Sverige.

Författarna till kunskapssammanställningen är Peter Lundqvist, professor i arbetsvetenskap vid Sveriges lantbruksuniversitet, Carita Håkansson, docent i hälsovetenskap vid Lunds universitet och Karin Hakelius, agronomie doktor vid Sveriges lantbruksuniversitet. Filosofie doktor Catharina Alwall Svennefelt, vid samma universitet har bidragit i arbetet med litteratursökning. Robin Gullstrand, bibliotekarie vid Lunds universitet, på myndighetens uppdrag, har stått för litteratursökningen.

Filosofie doktor Cecilia Waldenström har på uppdrag av myndigheten kvalitetsgranskat kunskapssammanställningen. Ansvarig processledare vid Myndigheten för arbetsmiljökunskap har varit filosofie doktor Thomas Nessen.

Författarna till kunskapssammanställningarna har själva valt sina teoretiska och metodologiska utgångspunkter och är ansvariga för resultaten och slutsatserna som presenteras i kunskapssammanställningen.

Jag riktar ett stort tack till såväl våra externa forskare och kvalitetsgranskare som medarbetare på myndigheten som bidragit till att ta fram denna värdefulla kunskapssammanställning.

Kunskapssammanställningen publiceras på myndighetens webbplats och i serien Kunskapssammanställningar.

Gävle, i januari 2023

Nader Ahmadi, Generaldirektör

Kunskapssammanställningen är författad av:

Peter Lundqvist, professor i arbetsvetenskap vid
Sveriges lantbruksuniversitet

Carita Håkansson, docent i hälsovetenskap vid Lunds universitet

Karin Hakelius, agronomie doktor vid Sveriges lantbruksuniversitet

Sammanfattning

Denna kunskapssammanställning syftar till att ge en översikt över forskning av relevans för lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och psykiska hälsa. Den innehåller kunskaper om lantbrukarens utmaningar och deras konsekvenser i form av stress och risk för psykisk ohälsa, samt möjligheterna att hantera dessa utmaningar själv eller genom olika former av stöd. Viktiga aspekter inkluderar även yrkets friskfaktorer och möjligheterna att utveckla dessa som bidrag till en god arbetsmiljö.

En systematisk internationell litteratursökning genomfördes med fokus på studier om lantbrukare, vilket innebar att anställda och företagare som hade fokus på skogsbruk uteslöts. Vidare avgränsades sökningen till perioden 2005–2021 och till länder som har likartade produktionsformer och produktionsvillkor som Sverige, främst Europa, Nordamerika och Australien/Nya Zeeland. Litteratursökningen resulterade i 108 vetenskapliga artiklar baserade på kvalitativa och kvantitativa studier, där endast ett fåtal kom från Sverige.

Att vara lantbrukare är snarare en livsstil än ett yrke. Den frihet detta innebär är för många lantbrukare viktigare än en hög inkomst. Lantbrukare har även en stark relation till platsen där de bor och arbetar, vilken är viktig för dem och en central del av deras identitet. Gården symboliserar deras värderingar och personlighet då de oftast byggt upp allt själva. Den absoluta merparten av lantbruken är familjelantbruk, där man bor och arbetar tillsammans med sin partner och sina barn, ibland med föräldrar eller svärföräldrar. Många gårdar har varit i släktens ägo i flera generationer och lantbrukaren lever med årstidernas växlingar nära djur och natur mer än vad som är vanligt inom andra yrken och företagsformer.

Resultaten visade att de arbetsmiljörisiker som identifierats i lantbrukares psykosociala arbetsmiljö är arbetsbelastning, ekonomi, klimatförändringar och väderförhållanden, kriminalitet, globalisering, lagar och regler, maskulina normer, samt ensamhet, isolering och brist på stöd.

Den psykiska ohälsan är generellt högre bland lantbrukare, framförallt bland äldre lantbrukare, än i andra yrkesgrupper. Depression och självmordsförsök förekommer oftare bland lantbrukare än inom andra yrkesgrupper och lantbrukares psykiska ohälsa har ökat under senare år.

Friskfaktorer i lantbrukares psykosociala arbetsmiljö är inte lika väl studerade som riskfaktorer. De friskfaktorer som identifierats är länken mellan lantbrukaren och den brukade jorden, miljömässigt och socialt ansvar, förmågan att utföra arbetet, att vara ute, arbeta fysiskt, äta bra, bra arbets- och boendemiljö,

att arbeta med djur, rimlig arbetsbelastning, egen motivation, socialt stöd och känsla av tillhörighet, en inkomst som inte kommer från arbetet på gården, samt förmågan att arbeta efter pensionsåldern.

Lantbrukarnas förmåga att själva stå emot och återhämta sig från den stress de möter i sin yrkesroll (resiliens) varierade mellan individer. Stöd av familjen, naturen och djuren och att sätta gränser för sitt arbetsengagemang, att koppla av eller göra annat bidrog också till att stärka deras resiliens. Resiliens är något som man kan lära sig, vilket kan vara till hjälp för lantbrukare. Lantbrukare använder olika personliga strategier för att hantera den stress de utsätts för (coping), och olika copingstrategier kan också bidra till att bygga upp lantbrukares resiliens. Det kan vara planering, positiv omvärdering (förändring av attityd till stressande händelser, humor och fritid) samt att få hjälp och stöd från andra. Vidare kan acceptans användas som copingstrategi. Mer negativa strategier kan vara sådant som undvikande, samt att skylla på sig själv eller andra. Det kan också handla om att undertrycka känslor, undvika problem eller konsumera alkohol.

Att lantbrukare tycks vara mindre benägna att söka och använda resurser och tjänster för psykisk ohälsa verkade enligt flera studier bero på att det saknas regionala resurser och yrkesspecifika kunskaper om målgruppen. Lantbrukare hade störst förtroende för läkare och var därmed mest mottagliga för information om psykisk hälsa från dem, men också från sina makar/familjemedlemmar och vänner. Lantbruksrörelsen kan bidra med socialt stöd, utbildning och mentorskapsprogram för lantbrukare med stress och depressionssymtom. Framtida självmordsförebyggande insatser för lantbrukare kan även ges i form av utbildning, träningsprogram och nationella kampanjer.

I genomgången av litteraturen har det även konstaterats att det föreligger behov av mer kunskaper gällande kvinnliga lantbrukares arbetsvillkor och psykiska hälsa, samt konsekvenserna av förändringar på landsbygden genom försämrade samhällsservice och ökad kriminalitet. Studier och utvärderingar av olika former av stöd och interventioner för att stötta lantbrukares psykiska hälsa behövs i större omfattning. En EU-rapport om framtidens arbetsmiljö inom lantbruket pekar också på vikten av ökade kunskaper om de stressfaktorer som förväntas vara kopplade till klimatförändringar, ekonomisk och finansiell stress, ökade krav från myndigheter och konsumenter, negativ kritik mot lantbruket inklusive från militanta aktivister. Ur svenskt perspektiv föreligger ett stort behov av fördjupade kunskaper om hur den kunskap om den psykosociala arbetsmiljön och den psykiska hälsan som berörts i denna sammanställning gäller för svenska lantbrukare under 2020-talet, även om de internationella resultaten bidrar till en ökad kunskap som till stor del är överförbar till svenska förhållanden.

English summary

This systematic review aims to provide an overview of research relevant to farmers' psychosocial work environment and mental health. It contains knowledge about the farmer's challenges and consequences in the form of stress and risk of mental illness, opportunities to deal with these challenges yourself or through various forms of support. Important aspects also include the profession's health factors and its development opportunities that contribute to a good working environment.

A systematic international literature search was carried out with a focus on studies about farmers, and thus excluded employees and entrepreneurs who had a focus on forestry. Furthermore, the search was limited to the period 2005–2021 and to countries that have similar production forms and production conditions as in Sweden, mainly Europe, North America and Australia/New Zealand. The literature search resulted in 108 scientific articles based on qualitative and quantitative studies, of which only a few came from Sweden.

Being a farmer is more of a lifestyle than a profession. The freedom that come with the profession is more important to many farmers than a high income. Farmers also have a strong relationship with the place where they live and work, which is important to them and a central part of their identity. The farm symbolizes their values and personality as they usually built everything themselves. The absolute majority of farms are family farms, where you live and work together with your partner and children, sometimes with parents or parents-in-law. Many farms have been owned by the family for several generations and the farmer lives with the changes of the seasons close to animals and nature more than is usual in other professions and forms of business.

The results showed that the work environment risks identified in farmers' psychosocial work environment are; workload, economy, climate change and weather conditions, crime, globalisation, laws and regulations, masculine norms and loneliness, isolation and lack of support.

Mental ill health is generally higher among farmers, especially among older farmers, than in other occupational groups. Farmers have a higher incidence of depression and suicide attempts than other professional groups, and farmers' mental illness has increased in recent years.

Health factors in the psychosocial work environment of farmers are not as well studied as risk factors. The health factors identified are; the link between the farmer and the cultivated land, environmental and social responsibility, the ability to do work, to be outside, to work physically, to eat well, good working and living environment, to work with animals, reasonable workload, own

motivation, social support and sense of belonging, an income that did not come from working on the farm and the ability to work after retirement age.

The farmers' ability to withstand and recover from the stress they face in their professional role (resilience) varied between individuals. Support from family, nature and animals and setting limits to their work commitment, relaxing, or doing other things (than work) also contributed to strengthening their resilience. Resilience is something that can be learned which can be helpful for farmers. Farmers use different personal strategies to manage the stress they are exposed to (coping), and different coping strategies can also contribute to building farmers' resilience. It can be planning, positive reappraisal (change in attitude to stressful events, humor, and leisure) and getting help and support from others. Furthermore, acceptance can be used as a coping strategy. More negative strategies can be avoidance, as well as blaming oneself or others. It can also involve suppressing emotions, avoiding problems, or consuming alcohol.

According to several studies, the fact that farmers seem to be less likely to seek out and use resources and services for mental illness is due to a lack of regional resources and professional-specific knowledge about the target group. Farmers had the greatest confidence in, and were therefore most receptive to, information about mental health from doctors, but also from their spouses/family members and friends. The agricultural movement can contribute to social support, education, and mentoring programs for farmers with stress and depression symptoms. Future suicide prevention efforts for farmers can also take place through education, training programs and national campaigns.

In the review of the literature, it has also been established that there is a need for more knowledge regarding; female farmers' working conditions and mental health, the consequences of changes in the countryside through deteriorating community services and increased crime. Studies and evaluations of various forms of support and interventions to support farmers' mental health are needed on a larger scale. An EU report on the future working environment in agriculture also points to the importance of increased knowledge about the stress factors expected to be linked to climate change, economic and financial stress, increased demands from authorities and consumers, negative criticism of agriculture including militant activists. From a Swedish perspective, there is a strong need for in-depth knowledge about how the psychosocial work environment and the mental health touched on in this systematic review apply to Swedish farmers in the 2020s, even if the international results contribute to increased knowledge that is largely transferable to Swedish relationships.

Innehåll

Sammanfattning.....	6
English summary.....	8
1 Inledning	12
1.1 Lantbruk och lantbrukare.....	12
1.2 Syfte och frågeställningar.....	13
2 Metod	14
2.1 Litteratursökning.....	14
2.2 Kvalitetsgranskning.....	15
3 Resultat	16
3.1 Arbetsmiljörisker i lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och konsekvenser för deras psykiska hälsa.....	16
3.1.1 Arbetsbelastning.....	16
3.1.2 Ekonomi och finansiella problem.....	16
3.1.3 Klimatförändringar och väderförhållanden.....	18
3.1.4 Kriminalitet.....	19
3.1.5 Globalisering, lagar och regleringar.....	20
3.1.6 Maskulina normer och genuskillnader.....	20
3.1.7 Ensamhet, isolering och brist på stöd.....	21
3.1.8 Övriga riskfaktorer.....	22
3.2 Psykisk ohälsa hos lantbrukare.....	24
3.3 Friskfaktorer i lantbrukares psykosociala arbetsmiljö.....	25
3.4 Hur lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och psykiska hälsa kan främjas.....	27
3.4.1 Lantbrukares egna strategier för att främja en god hälsa.....	27
3.4.2 Hälso- och sjukvårdens roll för att främja lantbrukares hälsa.....	28
3.4.3 Andra sätt att främja lantbrukares hälsa.....	29
4 Diskussion	32
5 Kunskapsluckor och forskningsbehov	35
6 Referenser	36

Bilagor

Bilaga 1 Sökstrategier

Bilaga 2 Sökprotokoll

Bilaga 3 Bortsorterade artiklar + orsak

Bilaga 4 Sammanställning av syfte, nyckelord, metod, exponering, utfall, resultat och land

Bilaga 5 Kvalitetsgranskning (MMAT)

Bilaga 6 Kvalitetsgranskning (AMSTAR)

Bilagor finns att hämta på myndighetens webbplats mynak.se.

1 Inledning

Fokus i denna kunskapssammanställning är lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och psykiska hälsa. Begreppet psykosocial arbetsmiljö definieras i detta sammanhang som människans samspel med omgivningen: hur människor påverkas av arbetsmiljön, men också hur människan utvecklas och utvecklar arbetsmiljön.

Lantbrukare har en krävande arbetsmiljö, vilket framhålls både internationellt av ILO (2011) och nationellt av Arbetsmiljöverket (2012). Även Regeringen är medveten om detta och har gett Jordbruksverket i uppdrag (Regeringen, 2021) att ta fram en strategi och genomföra åtgärder för att minska olycksriskerna och förbättra arbetsmiljön i lantbruket. Regeringen refererar till att ”undersökningar av arbetsmiljöförhållanden inom jordbruket pekar på utmaningar i den allmänna arbetsmiljön, på långa arbetsdagar och stress exempelvis kopplat till externa faktorer, vilket kan leda till ökad risk för sjukdomar, olyckor och sämre mental hälsa”.

Såväl svensk som internationell forskning och nationella åtgärdsprogram har främst inriktats mot lantbrukets och lantbrukarnas fysiska arbetsmiljö, inte minst genom insatser för att förebygga arbetsrelaterade personskador (Alwall Svennefelt & Lundqvist, 2020; Douphrate et al., 2013; Lower et al., 2017; Arbetsmiljöverket, 2012). Däremot har motsvarande insatser inte inriktats mot den psykosociala arbetsmiljön och den psykiska hälsan bland lantbrukare trots ökade behov av kunskaper och aktiva stödinsatser vilket påpekats av Regeringen (2021) och Jordbruksverket (2022a). För att förbättra lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och psykiska hälsa kan en kunskapssammanställning få stort värde för berörda aktörer och tjäna som ett underlag för framtida arbetsmiljöinsatser.

1.1 Lantbruk och lantbrukare

Lantbrukare definieras av Lantbrukarnas Riksförbund, LRF (2022) som de personer som äger och/eller arrenderar och ansvarar för de normala dagliga ekonomi- och produktionsrutinerna för att driva en gård. I Sverige finns det cirka 60 000 lantbrukare, vilket motsvarar 1,3 % av landets sysselsatta. En majoritet (58 %) av dem är 55 år eller äldre. Om man räknar in alla som utför någon form av arbete på landets gårdar blir det totalt 166 000 personer, av vilka drygt 40 % är kvinnor (Jordbruksverket, 2022b). Enligt LRF (2022) är merparten av gårdarna familjeföretag där flera i familjen är engagerade i varierande omfattning. Det är också vanligt med kombinationsföretag, där lantbruket kombineras med skogsbruk, turism eller entreprenadverksamhet (LRF, 2022).

Lantbruket sysselsätter mer än en tredjedel av världens befolkning, men har olika struktur och omfattning i olika världsdelar. I utvecklingsländer är det vanligast med arbetsintensiva småjordbruk, medan det i vår del av världen ofta rör sig om större företag med omfattande mekanisering. Men även i Europa är det stor variation på lantbrukets gårdar som arbetsplatser med allt från små deltidjordbruk med låg mekanisering och gamla maskiner till stora företag med många anställda och högteknologisk mekanisering (EU, 2021).

Att vara lantbrukare är snarare en livsstil än ett yrke (Brigance et al., 2018). Den frihet detta innebär är för många lantbrukare viktigare än en hög inkomst (Kunde et al., 2018). Lantbrukare har även en stark relation till platsen där de bor och arbetar, vilken är viktig för dem och en central del av deras identitet. Gården symboliserar deras värderingar och personlighet då de oftast byggt upp allt själva. En studie om finska lantbrukares värderingar visade att autonomi (handlingsfrihet i arbetet och ekonomiskt oberoende) var allra viktigast, därefter ekonomi (god försörjning, ekonomisk lönsamhet och maximerad vinst), följt av samhälleliga värderingar (landsbygdsutveckling, att tillgodose medborgarnas behov, jämlikhet för alla arbetstagare, nationens gemensamma bästa, att skapa sysselsättning, levande landsbygd, välbefinnande för anställda och respekt för naturen), samt kontinuitet (att fortsätta familjetraditionen och föräldrarnas arbete). Lantbrukarna i studien var stolta över sina företag och över att vara en del av en tradition där familjen spelar en stor roll. De tyckte även att de kan sitt jobb och har de nödvändiga färdigheterna för att producera varor av hög kvalitet (Niska et al., 2012). I andra studier beskriver lantbrukare sig som entreprenörer, som är innovativa, sprider risker och tjänar pengar, vilket gör dem stolta (Dessein & Nevens, 2007; Vesala & Vesala, 2010). Många lantbrukare känner att de har ett meningsfullt och viktigt arbete som bidrar till att människor får mat (Hagen et al., 2021). Slutsatsen blir att deras grad av stolthet över att vara lantbrukare har ett starkt samband med de aspekter som lantbrukare själva kan kontrollera, medan externa faktorer som de inte har kontroll över, såsom myndigheters regler och byråkrati, snarare påverkar känslan av stolthet negativt.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med kunskapssammanställningen är att kartlägga den aktuella forskningen om lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och psykiska hälsa.

Kunskapssammanställningen ska adressera nedanstående frågeställningar baserat på empirisk forskning:

- Vilka arbetsmiljörisker och friskfaktorer finns i lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och vilka konsekvenser får detta för deras psykiska hälsa?
- Hur kan lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och psykiska hälsa främjas (av samhället, branschen/kollegor/familj och eget agerande)?

2 Metod

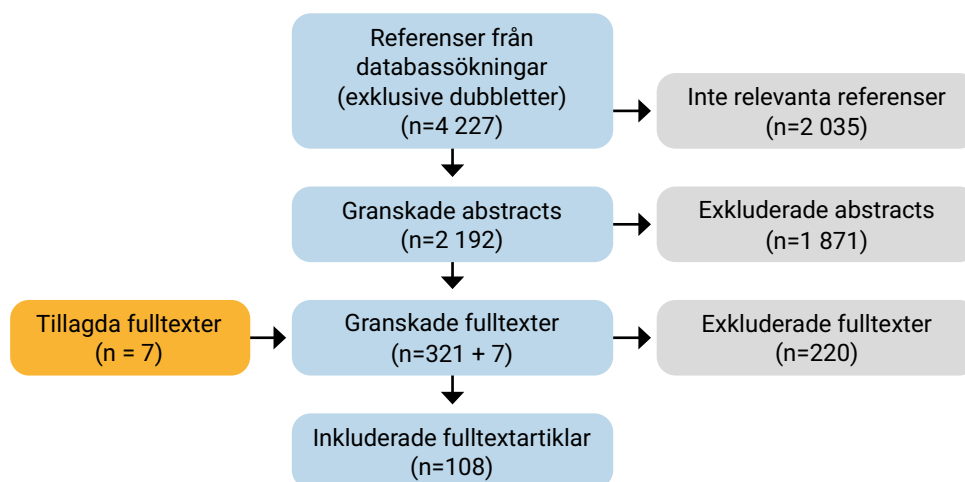
2.1 Litteratursökning

En omfattande litteratursökning gjordes för att undersöka arbetsmiljörisker och friskfaktorer i lantbrukares psykosociala arbetsmiljö, deras konsekvenser för lantbrukares psykiska hälsa samt hur lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och psykiska hälsa kan främjas. Lantbruk inkluderar växtodling, djurproduktion och skogsbruk, de verksamhetsdelar som oftast ingår i lantbrukarens arbetsmiljö. Dock inkluderas inte skogsbruk som ensam aktivitet då dessa företag definieras som skogsföretag. Vidare inkluderas inte forskning om anställda inom lantbruk i kunskapssammanställningen.

Litteratursökningen genomfördes av en bibliotekarie på Universitetsbiblioteket i Lund. Denna kunskapssammanställning baseras på vetenskapliga artiklar eller motsvarande som genomgått kollegial granskning (peer review) och publicerades på engelska mellan 2005 och 2021. I kunskapssammanställningen används material från Norden och andra länder som har kontexter och frågeställningar som bedöms likartade med de svenska och därmed relevanta för svenskt lantbruk och dess arbetsförhållanden. Rapportförfattarna tog först fram fem för området relevanta artiklar för att testa att dessa fanns med i sökningarna samt en lista med tänkbara sökord. Två provsökningar gjordes, en i Web of Science och en i Social Science Citation Index, och sökstrategin utvecklades och fastställdes baserat på PEO-modellen (Population, Exposure, Outcome), Bilaga 1. Sökningar gjordes därefter i Social Science Citation Index, Scopus, Pub Med, Google Scholar och Psyc Info (sökningen i Psyc Info innehöll bara dubletter). De artiklar som inte har studerat lantbrukare i länder med likartade arbetsförhållanden sorterades bort. Sökprotokollet finns i Bilaga 2.

Listorna med titlar på de artiklar som respektive sökning resulterade i bedömdes av rapportförfattarna och de som var relevanta markerades med grönt (relevant), gult (möjligtvis relevant) samt rött (ej relevant). Baserat på denna bedömning sammanställde bibliotekarien en lista med de utvalda referenserna (n=321). Dessa referenser delades upp mellan rapportförfattarna och en tabell som presenterar författare, titel, syfte, nyckelord, metod, exponering, resultat och slutsats utvecklades. Rapportförfattarna delade därefter upp dessa artiklar mellan sig och varje artikel lästes i fulltext av en, två eller tre av rapportförfattarna. Vid läsningen av artiklarna söktes svar på frågeställningarna som denna kunskapssammanställning är baserad på. I detta steg valdes ytterligare ett antal artiklar bort, baserat på att de inte studerade lantbrukare, hade fel fokus eller var från ett icke västerländskt land (Figur 1 – flödesschema nedan). De artiklar som exkluderades på grund av fel artikeltyp, fel fokus, fel population, fel geografiskt område eller fel årtal presenteras i Bilaga 3. Kunskapssammanställningen baseras på 108 artiklar (Bilaga 4).

Figur 1. Flödesdiagram över sällningen av litteratur

2.2 Kvalitetsgranskning

Artiklarna kvalitetsgranskades med hjälp av Mixed Method Appraisal Tool (MMAT), som är ett verktyg för att kunna bedöma artiklar som ingår i kunskapssammanställningar. MMAT kan användas för att kvalitetsgranska kvalitativa, kvantitativa (randomiserade kontrollerade, icke randomiserade och beskrivande) och mixed metod-studier (Hong et al., 2018). Eftersom alla dessa typer av studier ingår i kunskapssammanställningen kvalitetsgranskades de med MMAT. MMAT-granskningen inleds med två gallringsfrågor för att fastställa att det rör sig om en empirisk originalstudie; därefter besvaras ett antal olika frågor beroende på vilken typ av studie det är och på så sätt bedöms kvaliteten. Varje artikel kvalitetsgranskades av en till tre rapportförfattare och vid olika bedömningar valdes den strängaste bedömningen. Kvalitetsgranskningen med MMAT presenteras i Bilaga 5.

Av de artiklar som ingår i kunskapssammanställningen utgörs några av litteraturoversikter och de kan inte kvalitetsgranskas med MMAT. I stället användes Assessment of Multiple Systematic Reviews (AMSTAR) (Shea et al., 2007a, 2007b) för kvalitetsgranskning av dessa (Bilaga 6).

3 Resultat

Merparten av de studier som finns med i denna kunskapssammanställning om lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och psykiska hälsa kommer från Australien (35 studier) och USA (26 studier) eller Kanada (7 studier). Få studier är gjorda i Europa och endast tretton artiklar belyser förhållanden i Norden, varav sex från Norge, fem från Finland och två från Sverige.

3.1 Arbetsmiljörisker i lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och konsekvenser för deras psykiska hälsa

I detta avsnitt presenteras de arbetsmiljörisker som identifierats i lantbrukares psykosociala arbetsmiljö. Dessa arbetsmiljörisker är arbetsbelastning, ekonomi, klimatförändringar och väderförhållanden, kriminalitet, globalisering, lagar och regler, maskulina normer samt ensamhet, isolering och brist på stöd. Det finns också studier som tar upp andra riskfaktorer och dessa presenteras sist i detta avsnitt. Vidare presenteras de konsekvenser dessa arbetsmiljörisker kan få för lantbrukares psykiska hälsa.

3.1.1 Arbetsbelastning

En studie bland mjölkproducenter i Australien (Wallis & Dollard, 2008) visade att dessa lantbrukare hade extremt höga nivåer av psykisk ohälsa och att detta bland annat kunde kopplas till arbetsbelastningen på gården. Tidspress var också en av de mest bekymmersamma stressfaktorerna för australiska lantbrukare (McShane & Quirk, 2009), amerikanska lantbrukare (Rudolphi et al., 2020) och lantbrukare i en internationell studie (Lunner-Kolstrup et al., 2013). Vanliga stressfaktorer för finska lantbrukare var, till exempel, mängden arbete, oförutsägbarhet och djursjukdomar. Påfrestningar relaterade till arbetsbelastning och djurhälsa var förknippade med stress och utmattningssymtom (Kallioniemi et al., 2008). En studie om stressfaktorer bland lantbrukare i Nya Zeeland (Firth et al., 2007) fann att ökad arbetsbelastning under högsäsong var en av de främsta stressfaktorerna. I en studie från Norge om lantbrukares arbetsbelastning och mentala välbefinnande (Logstein, 2016a) framkom det att lantbrukare hade hög arbetsbelastning i lantbruket och det tillsammans med anställning utanför gården, var förknippat med oro och psykiska besvär. Den höga arbetsbelastningen kan leda till att lantbrukare upplever att de inte har tillräckligt med tid att spendera med familjen och för att återhämta sig enligt en studie från North Carolina (Keraney et al., 2014).

3.1.2 Ekonomi och finansiella problem

Lantbruksföretagande och finansiella problem är något som inkluderats i många studier (Fennell et al., 2016; Kallioniemi et al., 2008; Kallioniemi et al., 2016; Kearney et al., 2014; LaBrash et al., 2008; Polain et al., 2011; Qualman et al., 2018; Sprung, 2021; Tinc & Sorensen, 2020; Vayro et al., 2020).

Produktionsprocesserna på ett lantbruksföretag har unika förutsättningar att ta hänsyn till exempelvis vid analys av den finansiella situationen. Många produktionsprocesser är långa – man sår på hösten och tröskar ett år senare och vädret avgör hur bra skördarna blir, vilket också påverkar djurproduktionen på gården. För att uppnå den önskade produktionsnivån krävs insatsvaror såsom gödning och ibland också kemiska bekämpningsmedel, samt diesel. Slutsatsen är att det är ekonomiskt riskfyllt och osäkert att vara lantbrukare.

Heo et al. (2020) visade att finansiell stress minskade livstillfredsställelsen bland lantbrukare i USA. LaBrash et al. (2008) undersökte sambandet mellan antalet timmar sömn och oro för ekonomin hos lantbrukare i Kanada. Resultatet visade att lantbrukare framför allt under arbetsintensiva perioder förlorade mycket sömn (gränsen drogs vid mindre än sex timmars sömn per natt). Det kunde dock inte klargöras om oro rörande ekonomin resulterade i sömnbrist eller om sömnbrist orsakade oro över ekonomin.

En studie bland mjölkproducenter i Australien (Wallis & Dollard, 2008) visade att dessa lantbrukare hade extremt höga nivåer av psykisk ohälsa och att detta bland annat kunde kopplas till den ekonomiska basen för lantbruk. En dålig ekonomisk situation var också en stressfaktor bland finska (Kallioniemi et al., 2016), kanadensiska (Hagen et al., 2021) och yngre amerikanska lantbrukare (Rudolph et al., 2020). En annan studie från USA visar att ekonomiska bekymmer påverkar hälsa och välmående hos lantbrukare (Heo et al., 2020). Lantbrukare upplever att lokala banker och andra kreditgivare i USA inte är lika villiga att ge lån eller krediter som de tidigare varit (Jones et al., 2018). En studie bland lantbrukare i North Carolina (Kearney et al., 2014) fann att en stor andel av de tillfrågade lantbrukarna identifierade följande stressfaktorer kopplade till ekonomi: oro över gårdens framtid, problem med maskiner, marknadspriser för grödor/boskap, skatter samt sjukvårdskostnader (Keraney et al., 2014). Några av de mest bekymmersamma stressfaktorerna var, enligt en australisk studie, privatekonomi och ekonomiska förhållanden för lantbruksverksamheten (McShane & Quirk, 2009).

En studie om stressfaktorer bland lantbrukare i Nya Zeeland (Firth et al., 2007) fann att en av de händelser som orsakade mest stress var om gården inte hade gått med vinst under det senaste året. En studie från Norge (Logstein, 2016a) visade att nivån på inkomsterna från lantbruket var starkare förknippade med ekonomiska bekymmer och psykisk ohälsa när en stor del av den totala hushållsinkomsten härrörde från lantbruket.

En kvalitativ studie av lantbrukare i Australien visar att lantbrukare kan lämna yrket om ekonomin inte går ihop och den finansiella stressen blir för stor. Detta är oftast ett svårt beslut då det är ett enormt tryck från de kombinerade krafterna av att det är tradition att vara lantbrukare, familjens förväntningar och den kultur de befinner sig i (Bryant & Garnham, 2018). Även om skördar och ekonomiska förluster tillfälligt kan buffras av andra grödor och verksamheter, andra inkomster, skörde försäkring eller andra statliga ersättningar, kan dessa förluster ändå öka stressen till den grad att man väljer att lämna

ycket enligt en amerikansk studie (Waldman et al., 2021). De huvudsakliga hindren för unga personer att bli lantbrukare men också anledningarna till att lantbrukare lämnar ycket, är svårigheterna med att köpa lantbruksmark, en ständig inkomstkris, dyra lantbruksmaskiner, allt större marknadsaktörer och en tendens bland politiker i Canada att inte intressera sig för lantbrukssektorn (Qualman et al., 2018).

3.1.3 Klimatförändringar och väderförhållanden

Klimatförändringar som leder till bland annat torka och översvämningar påverkar lantbrukare. Studier har visat att torka leder till osäkerhet rörande framtiden, finansiella problem, små skördar och ökat behov av arbetsinsatser från lantbrukare, samt oro och ångest (Austin et al., 2018; Edwards et al., 2015; Fennell et al., 2016; Gunn et al., 2021; Hanigan et al., 2018; Polain et al., 2011, Odabasi & Hartarska, 2021). Hur äldre lantbrukare påverkats av långvarig torka studerades i en kvalitativ studie från Australien (Polain et al., 2011). Förutom den vardagliga stress som kommer från lantbruket som sådant, och från att bli äldre då relationer förändras eller upphör och ny teknologi upplevs allt svårare, så konstaterade forskarna att det smygande hotet från klimatförändringen påverkade de äldre lantbrukarna i hög grad i form av bland annat ökad psykisk press och medföljande rädsla för stigmatisering (att uppleva skam och känna sig som avvikande). I en litteraturoversikt visades också att yttre faktorer som till exempel väder var en stressfaktor (Lunner-Kolstrup et al., 2013). En studie från Australien (Ellis & Albrecht, 2017), där lantbrukare intervjuades rörande sin syn på hur klimatförändringarna kan komma att påverka lantbrukssektorn, visade att oron var stor för alla. De oroade sig för klimatet och hur vädret kommer att vara i framtiden, vilket bland annat ledde till att identiteten som lantbrukare påverkades negativt samt att oro och ångest bland lantbrukare ökade. Sammanfattningsvis visade denna studie att det fanns ett samband mellan människors hälsa och ekosystemens välmående och att detta samband var särskilt tydligt för människor som bor på landsbygden.

Oro för klimatrisker studerades i en kvantitativ studie av nordamerikanska lantbrukare som odlade frukt- och trädgårdsprodukter (Han et al. 2022). Det påvisades att orosnivån i hög grad påverkades av lantbrukarens känsla av att vara förberedd och kapabel att hantera klimatvariationer i form av förändrade odlingsstrategier, val av lämplig gröda och möjlig tillgång till bevattning. De fann också att lantbrukare som nyligen upplevt extremt väder hade en tendens att känna större oro för klimatrelaterade problem, till exempel stora variationer i temperatur och nederbörd, i jämförelse med de som inte upplevt extremt väder.

Oro för vädret (Kearney et al., 2014), dåligt väder (Firth et al., 2007) och väderrelaterade skördeskador (Jones et al., 2018) kan påverka lantbrukares psykiska hälsa. Hossain et al. (2008) identifierade nyckelområden som påverkade den psykiska hälsan hos lantbrukare i Queensland och en av de faktorer som i första hand bidrog till försämrad psykisk hälsa var torka. En större studie i Australien (Edwards et al., 2015) om torkans påverkan på människor

som bodde på landsbygden, visade att torka har negativa effekter på den psykiska hälsan och att de som drabbas mest var lantbrukare. Studien visade att ju allvarigare påverkan av torka på lantbruket var, desto större var påverkan på den psykiska hälsan. Lantbrukare som rapporterade att torkan hade lett till total missväxt eller drastiskt minskat deras gårds produktivitet hade signifikant högre andel psykiska problem. Hanigan et al. (2018) visade att det fanns ett samband mellan hur länge torkan varade och yngre (40–54 år) lantbrukarkvinnors ångest. Detta samband kunde man inte se hos äldre kvinnliga och manliga lantbrukare i Australien. En annan studie från Australien (Yazd et al., 2019) visade att det inte är själva torkan som orsakar psykisk oro, utan att detta sker indirekt genom minskad avkastning, ökade kostnader och skulder, och minskade intäkter totalt sett. Austin et al. (2018) visade att lantbrukare i Australien upplevde betydande stress på grund av torkperiodernas påverkan på dem själva, deras familjer och deras lokalsamhällen. Lantbrukare som var yngre, bodde och arbetade på ett lantbruk, upplevde ekonomiska svårigheter, eller levde isolerade, hade en särskild risk för stressrelaterad till torka. Fennell et al. (2016) fokuserar på sambandet mellan torka i Australien och stress och resultatet visade på ett samband mellan torka, små skördar, problem att hålla boskap, hög arbetsbelastning och stress. En viktig faktor i detta sammanhang är ekonomin: till exempel prisnivåerna på insatsvaror samt kostnader som uppstår då maskiner går sönder. Det är nästan uteslutande i Australien som studier genomförts rörande inverkan av torkperioder på lantbrukares psykiska hälsa. En studie från USA av Berman et al. (2021) bekräftar dock att likartade problem förekommer där, varvid deras resultat visade samband mellan torka och ökad arbetsrelaterad stress bland lantbrukare.

Odabasi och Hartarska (2021) uppmärksammade att förändringar i klimatet påverkade självmordsfrekvensen bland lantbrukare i USA. En australisk studie (Ellis & Albrecht, 2017) fann att klimatförändringar har förvärrat lantbrukarnas oro för vädret, underminerat deras självidentitet och bidragit till kronisk ångest och ökad upplevd risk för depression och självmord. En studie om samband mellan torkperioder och självmord bland lantbrukare i Australien visade att risken för självmord bland män ökade med förvärrad torka (Hanigan et al., 2012).

3.1.4 Kriminalitet

En växande problematik inom lantbrukssektorn i England är att lantbrukare utsätts för brott. I takt med att dyra tekniska hjälpmedel, som till exempel GPS-utrustning, maskiner och fordon, blir vanligare på gårdarna, så ökar brottsligheten (Smith, 2020). Samma studie visade också att kriminalitet riktad mot lantbruk bidrar till psykiska påfrestningar för lantbrukaren. Forskaren ser med oro på denna utveckling och varnar att om den fortsätter ökar risken att de som drabbats antingen ger upp lantbruket, eller i värsta fall tar sitt eget liv, som ett direkt resultat av den påverkan som lantbruksrelaterad kriminalitet har på en redan stressad och pressad yrkesgrupp.

3.1.5 Globalisering, lagar och regleringar

Flera artiklar från Australien av Bryant och Garnham (2013, 2014, 2015) hävdade att staten och dess lantbrukspolitik begränsar autonomi och lantbrukarnas möjligheter att fortsätta driva sina gårdar. Vidare menade de att stoltheten, egenvärdet och den ekonomiska livskraften hotas genom indragning av subventioner och stöd.

Lantbrukare bombarderas med okontrollerbara stressfaktorer som instabila marknader, förändrade statliga regleringar, en krympande tillgång på arbetskraft, ökande produktionskostnader, förändrad internationell politik och förändrade marknader (Jones et al., 2020). I en studie bland mjölkproducenter i Finland framhölls att de vanligaste stressfaktorerna var externa, som till exempel EU:s lantbrukspolitik. En studie bland mjölkproducenter i Australien (Wallis & Dollard, 2008) visade att dessa lantbrukare hade extremt höga nivåer av psykisk ohälsa, vilket bland annat kunde kopplas till globaliseringen med dess övergång från nationell reglering till ren marknadsekonomi. Lantbrukare som en gång upplevde självständighet är nu tvungna att ägna mycket tid åt administration och dokumentation av sin odling och djurskötsel för att visa ansvar gentemot olika myndigheter enligt en studie från USA (Jones et al., 2018). Hossain et al. (2008) identifierade nyckelområden som påverkade den psykiska hälsan bland lantbrukare i Queensland genom att genomföra en serie fokusgrupper med såväl lantbrukare som organisationer med anknytning till lantbrukssektorn och medicinskt kunniga personer. Resultatet visade att den ökande bördan av lagar och regler bidrog till försämrad psykisk hälsa hos lantbrukare.

3.1.6 Maskulina normer och genuskillnader

En studie i sydvästra England där samtal genomfördes med manliga lantbrukare som haft självmordstankar eller gjort självmordsförsök, visade en komplex bild av deltagarnas maskulinitet och de förväntningar de kände på sig själva som lantbrukare, vilket bidrog till deras känsla av personligt misslyckande och gav energi till deras beslut att överväga självmord. Resultaten tydde på att lantbrukares beslut att begå självmord påverkas av komplexa sociala och personliga faktorer och pekar på en viktig aspekt av misslyckad maskulinitet (Woollacott, 2020). I intervjuer med huvudsakligen manliga australiska lantbrukare framkom att lantbrukares maskulina identitet, som präglats av stolthet, var på väg att ändras och ersättas med en identitet mer präglad av skam och att denna identitetsförändring hade betydelse för att förstå hur självmord kommer att ses som en möjlig utväg för lantbrukare. När till exempel gårdens livskraft var hotad och under ekonomisk press upplevde lantbrukare skam, att de hade dåligt rykte, och att deras maskulina identitet var hotad, vilket skapade psykisk ohälsa och ibland ledde till självmord (Bryant & Gamham, 2015).

Kvinnliga lantbrukare i Canada känner sig mer stressade än manliga (Hagen et al., 2021). De kvinnliga lantbrukarna beskrev i samma studie att de fortfarande känner sig som kvinnor i en värld som tillhör männen, vilket innebar att de måste arbeta hårdare för att bevisa att de klarade arbetet, något som ledde till ökad stress. De kände sig också undervärderade i det nätverk av lantbrukare de

ingick i, då ständiga jämförelser gjordes mellan lantbrukarnas företag, vilket skapade en känsla av att vara ständigt övervakad och bedömd av andra lantbrukare. Kvinnliga lantbrukare kände sig också stressade av att utöver att vara lantbrukare ha andra roller som mamma, hustru och den som skötte hemmet, och de behövde balansera kraven från alla sina roller (Hagen et al., 2021).

3.1.7 Ensamhet, isolering och brist på stöd

Lantbrukare ingår i olika sociala såväl som professionella nätverk som de upplever ställer krav på dem. Många var medvetna om att det nätverk eller den gemenskap de ingår i bedömer deras beslut och att detta kan få sociala konsekvenser (Hagen et al., 2021; Judd et al., 2006). De upplevde också förväntningar på att inte visa sig svaga (Hagen et al., 2021). Bland lantbrukarna i nätverken fanns det en tydlig uppfattning om vad det innebär att vara en bra lantbrukare, vilket kunde leda till känslor av stolthet och glädje, men om man själv eller av andra uppfattades som en dålig lantbrukare kunde detta leda till stress enligt studier från Australien (Bryant & Garnham, 2018). Enligt en annan studie från Australien upplevde lantbrukare att den gruppgemenskap de hade med andra lantbrukare både kunde ha svårt att släppa in andra samt var svårt att lämna (Judd et al., 2006).

Familjen är en del av lantbrukarens nätverk. Tidigare var ofta flera generationer som bodde nära varandra engagerade i lantbruket, men det har blivit vanligare med ensamarbete i Västeuropa och att partnern, oftast kvinnan, arbetar utanför gården, vilket också bidrog till känslan av isolering (Shortall, 2014). Att arbeta tillsammans med familjen kunde också öka stressen när lantbrukaren inte hade någon annan ventil än den egna familjen enligt en studie från Canada (Hagen et al., 2021). De lantbrukare som inte var nöjda med stödet från familjen kände sig mer stressade än de som upplevde sig nöjda med stödet, och stressen ökade när det inte var självklart vem som skulle ta över gården (Kallioniemi et al., 2008; Kearney et al., 2014; Onwuameze et al., 2013; Peel et al., 2016; Sprung, 2021).

Enligt en internationell forskningsöversikt har det skett strukturella förändringar på landsbygden och i lantbruket vilka inneburit att det nu finns färre lantbrukare och fler icke-lantbrukare, samtidigt som naturliga samlingsplatser och möjligheter till stöd i vardagen försvunnit. Detta har bland annat lett till att stressnivån bland de kvarvarande lantbrukarna har ökat (Stark & Falkowski, 2019). Långa arbetsdagar har även medfört att tiden och orken inte räckte till sociala kontakter för lantbrukare i Australien (Hossain et al., 2008). Enligt en irländsk kvalitativ studie var isolering, med allt färre sociala kontakter, ett stort problem framför allt för lantbrukare som var ensamstående eller äldre och därför mer sårbara. Det kunde leda till att de inte hade någon att diskutera med eller få avlastning av då det gällde problem, vilket i sin tur kunde få dem att de skuldbelägga sig själva och må dåligt. Detta berodde bland annat på att naturliga samlingsplatser saknades (Hammersley, 2021). Avsaknaden av tjänster som polis, brandkår och primärvård betonades: att behöva åka långt för att till exempel träffa en doktor förstärkte känslan av isolering och brist på stöd. Att vara geografiskt isolerad och långt från hälsovård och räddningstjänst ledde till

en känsla av oro och sårbarhet (Hammersley, 2021). Känslan av isolering blev inte heller mindre om gården hade dålig mobiltäckning eller dåligt internet. En studie från Australien av McPhedran och De Leo (2013) visade dock att trots skillnaderna i demografiska och socioekonomiska omständigheter mellan lantbrukare och andra män på landsbygden var lantbrukare inte nödvändigtvis mer socialt isolerade än andra män på landsbygden.

En studie i Australien (Perceval et al., 2017) använde fokusgrupper för diskussioner med lantbrukare om självmord. De fann en kombination av individuella faktorer (identitet, isolering, ensamhet och tillbakadragande) och sociala och miljömässiga stressfaktorer (relationer och landsbygdens struktur) som mest sannolika för att öka risken för självmord. I en annan studie tyckte australiska lantbrukare att kombinationen av geografisk och emotionell isolering var en potentiell riskfaktor för självmord (Perceval et al., 2019).

Ålder, att vara separerad eller skild (Firth et al., 2007), och missnöje med upplevt stöd från familjen och branschen (Hagen et al., 2021) bidrog till sämre psykisk hälsa hos lantbrukare. Ensamhet (Kallioniemi et al., 2016) och en ökande isolering (Hossain et al., 2008) påverkar också den psykiska hälsan negativt. Ensamstående lantbrukare i Frankrike som hade ärvt sin gård, tenderade i större utsträckning att drabbas av ångest och oro (Magnin et al., 2017). En finsk studie konstaterade att en av tre lantbrukare hade symtom på stress och att problem med sociala relationer i familjen, bristande mentalt stöd och hjälp från partnern, skilsmässa, och bristande mentalt stöd från grannar och andra personer hade det tydligaste sambandet med stress (Kallioniemi, 2008). En japansk studie visade att äldre (>65år) lantbrukare som driver lantbruk i ett område med få lantbruksgrannar oftare uppvisar depressiva symtom än de som har nära grannar. Vidare visade studien att symtom på depression var vanligare hos de som levde ensamma. Detta kan tolkas som att avsaknad av formellt och informellt stöd påverkar förekomsten av depressionssymtom (Kanamori et al., 2021). En studie från Australien (Brew et al., 2016) konstaterade att det är en större riskfaktor för lantbrukarnas mentala hälsa och välbefinnande att leva avlägset, jämfört med ekonomisk stress, vanliga problem som väderberoende och tillgång på arbetskraft, och nyligen inträffade negativa händelser som att maskiner går sönder eller att någon blivit sjuk. Av en registerbaserad kvantitativ studie av orsaker till att lantbrukare i 110 olika regioner i Västeuropa lämnar yrket framkom att lantbrukare lämnade yrket i större utsträckning i regioner med små lantbruk och en större andel boskapsproduktion, liksom regioner där andelen äldre lantbrukare (>44 år) och andelen familjemedlemmar som arbetar på gården var mindre (Breustedt & Glauben, 2007), något som också kan tolkas som att anledningen är bristande stöd.

3.1.8 Övriga riskfaktorer

En studie bland yngre lantbrukare i USA visade att *att vara arbetsgivare* var en av de främsta stresskällorna (Rudolphi et al., 2020) och en studie från Nya Zeeland visade att *administration gällande arbetstagare* samt *arbetsmiljölagstiftningen* orsakade mycket stress bland lantbrukare (Firth et al., 2007). *Att handleda personal* var också förknippat med högre stressnivåer. Risken för

arbetskadorna är en stressfaktor, och om lantbrukaren drabbas av ett olycksfall innebär detta även stor psykisk press enligt en studie från Victoria, Australien (Murray et al., 2019).

Onwuameze et al. (2013) fann att *exponering för bekämpningsmedel*, stress, och personskador var oberoende riskfaktorer för nedstämdhet bland lantbrukare i USA. En nordamerikansk tvärsnittsstudie fokuserade på att studera om det finns ett samband mellan, å ena sidan, återkommande förgiftning med kemiska bekämpningsmedel och, å andra sidan, depression och uppvisande av riskfyllt beteende (Beseler & Stallones, 2006). I studien kunde man inte finna något samband mellan att lantbrukare blivit förgiftade och att de utvecklade en depression, men det omvända sambandet kunde styrkas. En annan stressfaktor för lantbrukare var *gasutvinning nära gårdar* i Australien (Morgan et al., 2016).

En norsk studie av Zahl-Thanem et al. (2020), om lantbrukares upplevelser av att *leva nära rovdjur*, konstaterade att rovdjursattacker på boskap bara är en del av problemet. Den ekonomiska ersättning som betalas till lantbrukare för att de ska acceptera rovdjur och som ersättning för boskapsförluster verkade inte minska lantbrukares psykiska ohälsa. Deras upplevda psykiska ohälsa i form av frustration, ilska, ångest, sömnbrist och minskad livskvalitet var en tydlig funktion av att leva nära rovdjursområden och kunde inte kopplas till ekonomisk förlust. Snarare orsakades den psykiska ohälsan av andra faktorer, till exempel kravet att ändra sin livsstil, arbetssituationen, ansvarskänsla och oro för boskapen, känslomässig anknytning till boskap, ständiga påminnelser om rovdjur från olika varningssystem för rovdjur, oförmågan att uttrycka sina åsikter av rädsla för påhopp i sociala medier och andra typer av trakasserier, samt en övergripande misstro mot systemet med rovdjursförvaltning.

En studie i Sverige (Lunner-Kolstrup et al., 2018) drog slutsatsen att *avancerad teknik och automatiserade system* inom lantbruket hade både positiva och negativa sidor. De lantbrukare som intervjuades upplevde ingen större mental påfrestning av tekniken, utom vid driftsstörningar, men ansåg att tekniken var en nödvändighet för deras framtida arbete.

Utomstående som *inte förstår lantbrukets villkor* (Kearney et al., 2014) och en upplevd *konflikt mellan stad och land* (Hossain et al., 2008) samt *behandlingen av lantbrukare i samhället och media* var andra stressfaktorer bland lantbrukare. Flera studier visade att skillnader i socioekonomiska och demografiska faktorer hade betydelse för självmordsfrekvensen hos lantbrukare (Odabasi & Hartarska, 2021). En litteraturgenomgång (Santos et al., 2021) gällande psykisk ohälsa och självmord bland lantbrukare visade att självmordsförsök främst var relaterade till socioekonomiska faktorer. En studie från USA (Browning et al., 2008) konstaterade en signifikant förhöjd risk för självmord bland äldre (>65) manliga lantbrukare. I två kvalitativa studier från Australien framkom att yttre faktorer såsom *statens agerande* och de företag som hanterar lantbrukarnas produkter liksom *lagar och regler* samt *affärsuppgörelser* kunde begränsa lantbrukare så att de kände att de inte hade möjlighet att fortsätta och att de då kunde gå så långt som att begå självmord (Bryant & Garnham, 2013; 2014).

3.2 Psykisk ohälsa hos lantbrukare

Den psykiska ohälsan är generellt högre bland lantbrukare, framförallt bland äldre lantbrukare, än i andra yrkesgrupper. Depression och självmordsförsök förekommer oftare bland lantbrukare än i andra yrkesgrupper och lantbrukares psykiska ohälsa har ökat under senare år.

De studier som presenteras ovan visar att kombinationen av många olika arbetsmiljörisker i lantbrukares psykosociala arbetsmiljö har samband med lantbrukares psykiska ohälsa. Men hur ser den psykiska ohälsan ut bland lantbrukare jämfört med andra yrkesgrupper? Forskning från England och Finland tyder på att den psykiska hälsan hos lantbrukare och deras partner var betydligt sämre än hos den övriga befolkningen (Hounsoume et al., 2012; Kallioniemi et al., 2016). Även i en studie utförd av Torske et al. (2015), där man jämförde lantbrukare i Norge med deras syskon och personer med andra yrken, fann man att lantbrukare oftare drabbades av depressioner och ångest än andra yrkesgrupper eller syskon som inte arbetade som lantbrukare. Detta tyder på att arbete inom lantbruket kan påverka den psykiska hälsan. I en annan studie fann Torske et al. (2016) att förekomsten av symtom på depression var högre hos både manliga och kvinnliga lantbrukare jämfört med den allmänna arbetande befolkningen, medan ingen skillnad framkom gällande ångest. Skillnaderna mellan lantbrukare och den allmänna arbetande befolkningen i fråga om förekomst av depressionssymtom ökade med åldern. Det fanns ingen skillnad i depressionssymtom mellan yngre lantbrukare (<39 år) och yngre med andra yrken. Däremot hade äldre lantbrukare (50 år och äldre) mer depressionssymtom än såväl yngre lantbrukare som äldre med andra yrken enligt en studie från Grekland (Demos et al., 2013). Det var framför allt äldre lantbrukare i Australien som kände sig stressade över ny teknologi som behövdes i lantbruket men som bidrog till att mer arbete lades till en redan tidigare upplevd hög arbetsbelastning (Perceval et al., 2019). En kvantitativ studie från Australien visade att andra yrkeskategorier upplevde mer stress vid lågt samhällsstöd i jämförelse med lantbrukare som inte blev lika påverkade (Stain et al., 2008). En finsk studie som jämförde lantbrukare, entreprenörer med och utan anställda, och anställda visade att lantbrukare hade sämst arbetsförmåga, hälsa och livskvalitet även när hänsyn tagits till ålder, kön, civilstånd, utbildning och förekomst av kroniska sjukdomar (Saarni et al., 2008). Lantbrukare i Norge hade en dubbelt så hög risk att sjukpensioneras som andra yrkesgrupper med hög utbildning. Däremot var risken för sjukpension bland lantbrukare lägre än för andra grupper med fysiskt krävande yrken, då lantbrukare kan arbeta längre än de andra yrkesgrupperna med fysiska hälsoproblem innan de får sjukpension. Risken för sjukpension bland manliga lantbrukare var dock högre än för kvinnliga lantbrukare (Torske et al., 2015).

Lantbrukare i USA hade ökad förekomst av depression, ångest och självmordsrisk (Bjornestad et al., 2021), och självmord var en signifikant dödsorsak bland lantbrukare i Australien (McLaren & Challis, 2009). I Australien dog en manlig lantbrukare av självmord var fjärde dag, en andel som var betydligt högre än den för icke-lantbrukare och den allmänna manliga befolk-

ningen. Denna dödlighet i självmord var bara något lägre än dödligheten i lantbrukets arbetsolyckor och representerar ett betydande folkhälsoproblem (Judd et al., 2006). Vayro et al. (2021) konstaterade att självmordsfrekvensen bland lantbrukare var ungefär dubbelt så hög som inom den allmänna australiska befolkningen. En annan studie från Australien (Kennedy et al., 2020) jämförde självmord av lantbrukare med andra självmordsfall på landsbygden. De fann att vid lantbruksrelaterade självmordsdödsfall var det vanligare att ha en försörjningskälla (företagande/anställning) vid tidpunkten för dödsfallet och att ha dött genom användning av ett skjutvapen. Vidare såg man att det var mindre vanligt vid lantbruksrelaterade självmord att ha haft en diagnostiserad psykisk sjukdom eller att ha fått någon form av mentalt stöd före dödsfallet. Manliga lantbrukare i Schweiz hade också en högre risk att begå självmord än män med andra arbeten (Steck et al., 2020). En studie från Nya Zeeland (Beautrais, 2018) hävdade att riskfaktorerna för självmord inom lantbruket inte skilde sig mycket från riskfaktorerna för självmord bland den allmänna befolkningen i landet. En riskfaktor för självmord bland lantbrukare som dock lyftes i denna studie var att lantbrukare har tillgång till skjutvapen: nästan 40 % av lantbrukarnas självmord involverade skjutvapen, jämfört med 8 % i den allmänna befolkningen under samma tid (Beautrais, 2018). En studie av självmord bland lantbrukare i Skottland konstaterade att det var betydligt vanligare att skjutvapen var involverade vid självmord och obestämda dödsfall hos lantbrukare än hos den övriga manliga befolkningen (Stark et al., 2006). En annan studie menade att australiska lantbrukare oftast har skjutvapen och är vana vid att använda dem, till exempel för att skjuta rovdjur och för att avliva boskap som lider, och både tillgången till och vanan vid att använda skjutvapen gjorde att skjutvapen ofta används vid självmord (Perceval et al., 2019). Äldre lantbrukare i USA som som fullbordade självmord var också betydligt mer benägna än andra att ha rapporterat fysiska hälsoproblem (Bower & Gerst Emerson, 2021). Det finns alltså mycket som tyder på att arbetet som lantbrukare är förknippat med större risker för psykisk ohälsa än vad som gäller för befolkningen generellt och att den tar sig särskilda uttryck. Forskare i Australien påpekar att pressen på lantbrukares psykiska hälsa ökat under senare år (Hogan et al., 2012).

3.3 Friskfaktorer i lantbrukares psykosociala arbetsmiljö

Friskfaktorer i lantbrukares psykosociala arbetsmiljö är inte lika väl studerade som riskfaktorer. Vi har bland annat identifierat följande friskfaktorer i forskningen: länken mellan lantbrukaren och den brukade jorden, miljömässigt och socialt ansvar, förmågan att utföra arbetet, att vara ute, arbeta fysiskt, äta bra, bra arbets- och boendemiljö, att arbeta med djur, rimlig arbetsbelastning, egen motivation, socialt stöd och känsla av tillhörighet, en inkomst som inte kommer från arbetet på gården samt förmågan att arbeta efter pensionsåldern.

Länken mellan lantbrukaren och den brukade jorden, samt att ta såväl miljö- mässigt som socialt ansvar var friskfaktorer och påverkade livet som lantbrukare positivt enligt en studie från USA (Brigance et al., 2018). Förmågan att utföra arbetet var enligt amerikanska lantbrukare en friskfaktor som var en förutsättning för att lantbruksföretaget skulle blomstra (Bondy & Cole, 2020). I en annan kvalitativ studie från Australien uppfattade också lantbrukarna förmågan att utföra arbetet på gården som en friskfaktor. Att vara lantbrukare är att leva ett annorlunda liv genom att vara ute, arbeta fysiskt och äta bra och det, menade lantbrukarna var en friskfaktor (Bondy & Cole, 2020).

Lantbrukarens *familj, arbete med nötkreatur, friska djur, en rimlig arbetsbelastning och en hållbar ekonomi* var friskfaktorer hos mjölkbönder i Finland (Kallioniemi et al., 2018). En annan studie av samma författare (Kallioniemi, et al., 2016) framhöll att faktorer som skyddade mot utbrändhet var bland annat en *positiv arbets- och boendemiljö* där man bodde och arbetade nära naturen samt hade stor frihet och variation i arbetet. Muri et al. (2020) studerade norska fårbönder och fann att deras motivation för arbetet som lantbrukare var allra viktigast för deras arbetstillfredsställelse. En studie om äldre kvinnliga lantbrukare i några delstater i USA (Witt et al., 2020) visade att deras engagemang i lantbruksarbetet ökade livstillfredsställelsen och minskade risken för depression. Vidare visade resultatet att *arbetet på gården* samt familjelantbrukets kultur, där familjen bor, lever och arbetar tillsammans på en gård, påverkade kvinnliga lantbrukares allmänna välbefinnande.

Att *delta i sociala aktiviteter* påverkade livet som lantbrukare positivt enligt en studie från USA (Brigance et al., 2018). En studie av australiska lantbrukare visade att *ökat socialt stöd och ökad känsla av tillhörighet* minskade risken för självmord (McLaren & Challis, 2009). En amerikansk studie av lantbrukare visade att det fanns ett negativt samband mellan *stöd från vänner och familj* och depression, ju bättre stöd desto lägre grad av depression (Bjornestad et al., 2019). En studie om utbrändhet bland lantbrukare i Kanada (Jones-Bitton et al., 2019) påvisade den positiva effekten av *stödet från partner, vänner och kollegor*. Att ha nära vänner och att delta i olika grupper utanför gården påverkar lantbrukares psykiska hälsa positivt, vilket påvisas i flera studier (Logstein, 2016b; Rawolle et al., 2016; Stain et al., 2008; Tinc & Sorensen, 2020). Förutom vänner och familjemedlemmar spelar sociala kontakter med representanter från samhället – till exempel tjänstemän och politiker – en viktig roll (Hagen et al., 2021; Stain et al., 2008). I en studie av heltidssysselsatta manliga lantbrukare i Norge fann Logstein et al. (2016b) att goda *sociala relationer och rimliga arbetskrav* var förknippade med god psykisk hälsa.

Lantbrukare såg sig själva som *en del i en större gemenskap* där de utbytte kunskap och tjänster med varandra (Brigance et al., 2018) och fick stöd i olika situationer (Judd et al., 2006), också när de hade hälsoproblem (Bondy & Cole, 2020; Hammersley, 2021; Rawolle et al., 2016). Generellt hade lantbrukare i Australien lättare för att ta upp praktiska problem än hälsoproblem och då särskilt psykisk ohälsa (Judd et al., 2006). Det egna nätverket användes för att prata om problem med fokus på problemlösning, snarare än på kän-

lor kring problemen. Däremot tyckte många lantbrukare att veterinären var en bra person att också prata med om egna hälsoproblem, då veterinären har medicinska kunskaper (Judd et al., 2006). Deltagarna i en annan studie från Australien beskrev även hur hälsan påverkades positivt av samhällsaktiviteter och socialt stöd från vänner och familjer (Rawolle et al., 2016). Familjen är en del av lantbrukarens nätverk och lyftes fram som en viktig faktor då det gäller sociala relationer (Kallioniemi et al., 2008; Kearney et al., 2014; Onwuameze et al., 2013; Peel et al., 2016; Sprung, 2021). Familjemedlemmar kunde vara diskussionspartner, rycka in i arbetet på gården, motverka känslor av ensamhet och utsatthet och möjliggöra avkoppling från lantbruksdriften enligt Canadensiska studier (Hagen et al., 2021). En annan friskfaktor var att familjen hade *en inkomst som kom från arbete utanför gården enligt norska studier* (Logstein et al., 2016a). Lantbrukare i Sverige fortsätter också *att arbeta efter pensionsåldern* i mycket större utsträckning än resten av befolkningen, vilket kan ses som en friskfaktor (Thelin & Holmberg, 2010).

3.4 Hur lantbrukares psykosociala arbetsmiljö och psykiska hälsa kan främjas

3.4.1 Lantbrukares egna strategier för att främja en god hälsa

Något som är viktigt är hur lantbrukarna själva hanterar den stress de möter i sin yrkesroll. Den mentala förmågan att klara detta brukar benämnas *resiliens* med vilket avses förmågan att stå emot och återhämta sig från påfrestningar. En studie i Kanada visade att lantbrukare i genomsnitt uppvisade sämre resiliens än befolkningen i allmänhet (Jones-Bitton et al., 2020). Många av de stressorer som lantbrukare möter är svåra eller omöjliga att eliminera men de lantbrukare som hade hög resiliens upplevde sig mindre stressade än de med låg resiliens. Lantbrukare berättade att stöd av familjen, naturen och djuren bidrog till att bygga upp deras resiliens. Att arbetet på gården kändes meningsfullt, liksom att sätta gränser för sitt arbetsengagemang och koppla av eller göra annat, bidrog också till att stärka deras resiliens enligt en annan studie från Kanada (Hagen et al., 2021). En litteraturstudie om lantbrukares psykiska hälsa konstaterade att resiliens var den mest betydelsefulla hälsofaktorn för lantbrukare (Hagen et al., 2019). Resiliens är något som man kan lära sig enligt forskare från Australien och att göra det skulle kunna vara till hjälp för lantbrukare (Greenhill et al., 2009).

Resultatet av olika studier visar också att lantbrukare använder olika personliga strategier för att hantera den stress de utsätts för, vilket brukar benämnas *coping*, och olika copingstrategier kan också bidra till att bygga upp lantbrukares resiliens (Hagen et al., 2021). Det kan vara planering (konstruktiva lösningar), positiv omvärdering (förändring av attityd till stressande händelser), humor och fritid (Garnefski et al., 2005; Greig et al., 2020), att få perspektiv på händelser samt att få hjälp och stöd från andra (Greig et al., 2020; Roy et al., 2014). Vidare kan acceptans användas som copingstrategi

(Greig et al., 2020; Gunn et al., 2021). Andra möjligheter är arbetsrelaterad coping såsom aktiv problemlösande coping och konstruktivt tänkande, social coping såsom fritidsaktiviteter och socialt stöd, samt att värna om den egna hälsan genom att ta rejäla pauser i arbetet och sova ordentligt enligt forskare från Nya Zeeland (Kuriger, 2016). Mer negativa copingstrategier kan vara undvikande (att ignorera), samt att skylla på sig själv eller andra (Greig et al., 2020). Det kan också handla om att undertrycka känslor, undvika problem eller konsumera alkohol (Kuriger, 2016). Lantbrukare hade riskfyllda alkoholkonsumtionsmönster oftare än icke-lantbrukare. Riskfaktorer för riskfylld alkoholkonsumtion var manligt kön, lägre socioekonomisk status och psykologiska problem, till exempel depression enligt en litteraturgenomgång (Watanabe-Galloway et al., 2021).

En annan strategi som lantbrukare använder sig av för att främja sin hälsa är att försöka få till en *balans mellan arbetet och övriga livet*. Det kan handla om att ta pauser (Roy et al., 2017) och att få återhämtning på annat sätt (Bondy & Cole, 2020). Men det kan också enligt forskare från Australien handla om att vara mer än en lantbrukare (hobbies och sport och att värdera andra sociala roller som kommunala uppdrag och att vara förälder), ha möjligheter att släppa jobbet (att åka bort från gården och ha tid för barn, familj, vänner och lokalsamhället) och att ha omsorg om sig själv (motion, egen tid, och tid med vänner) (Greenhill et al., 2009). Studier från Australien visade att manliga och kvinnliga lantbrukare hanterade stress olika. Män kunde jobba på och försöka hitta lösningar i stället för att fastna i negativa tankar och känslor. Kvinnliga lantbrukare kunde i stället känna sig otillräckliga, ledsna, isolerade och ensamma (Judd et al., 2006).

3.4.2 Hälsa- och sjukvårdens roll för att främja lantbrukares hälsa

En svårighet som sjukvården har när det gäller att främja lantbrukares hälsa är att lantbrukare tar sig an fysiska och psykiska hälsoutmaningar på samma sätt som de skulle ta sig an utmaningar för sin gård. Många av dem ser sin hälsa som en maskin: den måste fixas men bara om den inte fungerar, ungefär som en traktor som går sönder och behöver lagas (Rawolle et al., 2016). Enligt vissa studier från Australien vill inte lantbrukare medge om de är sjuka och det finns också någon slags idé om att lantbrukare klarar allting själva (Bondy & Cole, 2020; Vayro et al., 2020). Lantbrukare i Australien har oftast inte någon som tar över om de blir sjuka eller skadade och de anser inte att det skulle vara möjligt att ta ledigt för att ta hand om sin hälsa (Judd et al., 2006). Därför söker de inte stöd förrän de inte kan arbeta längre eller nära relationer tar slut så att de inte har något annat alternativ än att be om extern hjälp (McKenzie et al., 2016). En annan svårighet för sjukvården är att lantbrukare i liten utsträckning söker sig till hälso- och sjukvården vid psykisk ohälsa, inte minst på grund av bristande infrastruktur (Roy et al., 2013). Vayro et al. (2020) och Anderson et al. (2021) belyste lantbrukares ovillighet att söka stöd och samtal för de stressorer och svårigheter de mötte i sin vardag, trots den relativt höga självmordsfrekvensen som rapporterades. Att lantbrukare tycks vara mindre benägna att söka och använda resurser och tjänster för psykisk ohälsa verkade enligt flera studier bero på att det saknas regionala resurser och yrkesspecifika

kunskaper om målgruppen. Motivationen att söka hjälp påverkades också av tillgång, tillgänglighet och möjligheten att få stöd av samma person över tid (Vayro et al., 2020; 2021).

Både Sartore et al. (2008) och Kavalidou et al. (2015) framhåller betydelsen av utbildad vårdpersonal med förståelse för lantbrukets särskilda problem. Detta kan vara en effektiv strategi för att förbättra vårdssystem och vägar till tidiga insatser på landsbygden samt för att tillhandahålla relevant stöd vid psykisk ohälsa. På liknande sätt såg Stier-Jarmer et al. (2020) i sin studie av tyska lantbrukare att de var i behov av specifikt skraddarsydd hälso- och sjukvårdstjänster med ett underifrånperspektiv, en grundad förståelse av alla de specifika förhållanden och utmaningar som gäller deras arbete. Det var alltså viktigt med interventionsinsatser som är anpassade till lantbrukare för att i så stor omfattning som möjligt återspegla kontexten i individuella lantbrukares liv (Kennedy et al., 2021). Resultaten av en australisk studie visade på vikten av kontakter mellan en lantbrukare och en vårdgivare, där lantbrukare vill att deras stödperson ska ha förståelse för livet som lantbrukare (Sartore et al., 2007).

Lantbrukare uttryckte förtroende för sina allmänläkare men tog ofta till alternativmedicin eller alternativ behandling när de ansåg att deras sjukdom var godartad enligt en fransk studie (Magnin et al., 2017). Allmänläkare, specifikt på den australiska landsbygden, var viktiga för att upptäcka risk för självmord hos lantbrukare (Kavalidou et al., 2015). Sartore et al. (2007) menade också att australiska allmänläkare bör identifiera och reagera på psykisk ohälsa hos lantbrukare och främst de som drabbats av klimatförändringar, som svår torka. Fennell et al. (2016) konstaterade att det är en stor utmaning att utforma strategier för psykisk hälsa hos lantbrukare som drabbats av torka i Australien. Det är nödvändigt att hitta den känsliga balansen mellan att, å ena sidan, öka deras medvetenhet om höga nivåer av ångest och uppmuntra dem att agera själva eller söka hjälp och, å den andra, skapa onödigt oro och stress. Lokala nätverk och samarbete inom hälso- och sjukvården för att minimera risken för självmord bland lantbrukare visade sig vara viktigt (Fuller et al., 2009; Sartore et al., 2008). Stöd från vårdgivare påverkade självmordsfrekvensen bland lantbrukare i USA (Odabasi & Hartarska, 2021). Fysisk aktivitet för att förebygga ångest hos lantbrukare i Australien har också utvärderats och resultatet visade att ökad fysisk aktivitet ledde till ett generellt bättre hälsotillstånd och förbättrad psykisk hälsa, vilket hälso- och sjukvården bör beakta i sitt preventiva arbete (Brumby et al., 2011; 2013).

3.4.3 Andra sätt att främja lantbrukares hälsa

Information, lantbrukare hade störst förtroende för och var därmed mest mottagliga för information om psykisk hälsa från läkare, men också från sina makar/familjemedlemmar och vänner. Bland andra informationskanaler var lantbrukarna intresserade av att få information om psykisk hälsa från lantbrukstidningar och via personlig information enligt en studie från USA (Rudolphi et al., 2019). Elkind (2007) hävdade däremot i en litteraturgenomgång att stöd endast i form av informationsinsatser till lantbrukare inte är tillräckligt utan att lantbrukarna också behöver stöd för att utveckla bra copingstrategier.

Stöd, utbildning och mentorsprogram, lantbruksrörelsen kan bidra till socialt stöd, utbildning och mentorskapsprogram för lantbrukare med stress och depressionssymtom, och en utvärdering visade att sådana insatser minskade symtomen (Liang et al., 2021). Framtida självmordsförebyggande insatser för lantbrukare i Australien bör enligt Perceval et al. (2017) ske genom utbildning, träningsprogram och nationella kampanjer. Coachande telefontjänster visade sig vara en effektiv metod för tyska lantbrukare när det gällde stressrelaterade förebyggande åtgärder (Stier-Jarmer et al. 2020). Webbaserade insatser underlättar inte bara under en pandemi utan även när man arbetar med begränsade resurser eller geografiska begränsningar som är vanligt förekommande i Australien (Kennedy et al., 2021). I USA har man utvecklat ett internetbaserat hälsoprogram "Agriculture for Life" med syfte att stötta lantbrukare och familjer med funktionshinder, kroniska hälsotillstånd och åldrande, baserat på diskussioner med berörda grupper och tidigare forskning. Programmet har tagits fram i syfte att bidra till målgruppens välbefinnande. Fokus ligger på sju aspekter: fysiskt, yrkesrelaterat, socialt, känslomässigt, miljörelaterat, själsligt och intellektuellt välbefinnande. Programmet har dock inte utvärderats (Wilhite et al., 2020). Schweitzer et al. (2011) kartlade vilka resurser som finns i USA för att ge stöd åt lantbrukare med fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar och deras familjer; kartläggningen visade att det till exempel finns psykiatriska kliniker, patientorganisationer, stödgrupper, behandlingshem, informationsbroschyrer eller webbsidor med information. Kunskapen om vad det finns för stöd att få har också spridits för att hjälpa till att öka medvetenheten om effekterna av psykisk och fysisk ohälsa på jordbrukare med funktionshinder och deras familjer och eventuellt minska det stigma som förknippas med dessa hälsofrågor. Avsikten med kartläggningen var också att på sikt förbättra stödet för dessa grupper, det vill säga utarbeta rutiner för hur remisser skrivs och till vilken aktör. En kvalitativ studie om manliga lantbrukare från Kanada genomfördes med fokus på stress och hanteringsstrategier (Roy et al., 2014). Många deltagare hade tidigare positiva erfarenheter av att få hjälp av sjukvården och skulle vara villiga att använda sådan hjälp igen och även rekommendera den till andra med psykisk ohälsa.

Lantbruksrådgivare tränades i första hjälpen-insatser vid psykisk ohälsa i en australiensisk studie. Syftet var att ge dem kunskaper och verktyg för att samtala om psykiska problem med sina lantbrukare (Hossain et al., 2010). En utbildning i första hjälpen i psykisk ohälsa för volontärer, för att de skulle kunna ge råd och stöd till lantbrukare som upplever psykisk ohälsa, utvärderades och detta visade sig vara en effektiv strategi för tidiga insatser för dessa lantbrukare i Australien (Sartore et al., 2008). Roy et al. (2013; 2014) betona att framtida utbildningsinsatser i Australien bör ha ett genusperspektiv, då de identifierat att manliga lantbrukare har högre självmordsfrekvens än kvinnliga lantbrukare. Det var också viktigt att identifiera svårigheter och problem för manliga lantbrukare i ett tidigt skede och att erbjuda attraktivt stöd, anpassat efter deras behov och preferenser, för att förebygga självmord enligt studier i Schweiz (Steck et al., 2020). Cuthbertson et al. (2021) framhöll att mer traditionella utbildningsprogram för lantbrukare i USA med fördel kan utvidgas till att även omfatta psykisk hälsa. Att stärka kunskapen om psykisk

hälsa, inklusive varningstecken på stress och självmordsrisk, kan bidra till att hjälpa lantbrukare att öva upp sin kommunikationsförmåga och förmåga att söka hjälp vid behov. Utbildning som rör stress, depression och psykiska problem till följd av långvarig torka och en föränderlig ekonomisk och social miljö, bedöms inte bara viktig för lantbrukare utan även för aktörer i lantbrukssektorn som ger råd om till exempel djurproduktion, växtodling och ekonomi enligt studier från Australien (Hossain et al., 2010). Amerikanska rådgivare med lantbruksnära tjänster genomgick ett webbaserat Farm Stress Training Program vars syfte var att öka förståelsen för psykisk ohälsa hos lantbrukare (Cuthbertson et al., 2020). Programmet bestod av fyra moduler, fokuserade på rollspel och diskussion av realistiska scenarier för utsatta lantbrukare och deras familjer. Deltagarna fick lära sig att identifiera tecken och symtom på stress, identifiera varningstecken för självmord och planera vad de skulle göra i händelse av en nödsituation där en lantbrukare visar tecken på psykisk ohälsa

En framtidsworkshop hölls med mjölkproducenter i New York-distriktet i USA, för att diskutera de utmaningar som finns för psykisk hälsa på mjölkgårdar (Tinc & Sorensen, 2019). Deltagarna bestod av mjölkproducenter, hälso- och sjukvårdspersonal, myndigheter, lantbruksorganisationer och mejeriföretag. Tillsammans arbetade gruppen med diverse aktiviteter som handlade om dåtid, nutid och framtid. Workshopdeltagarna utvecklade tillsammans mål och åtgärdssteg för att skapa förändring inom en mängd områden, till exempel kamratstöd och sociala nätverk, miljö, sjukvård, affärsplanering, föreskrifter, mjölkprissättning, marknadsföring och konsumentutbildning samt utbildning, forskning, teknik och arbetskraft.

4 Diskussion

Merparten av de studier som finns med i kunskapssammanställningen kommer från Australien och Nordamerika, i mindre omfattning från olika delar av Europa. Några har genomförts i Norge och Finland, medan det i princip saknas svenska studier som publicerats internationellt under den aktuella tidsperioden. Värdefull forskning från olika delar av världen ger dock ett viktigt kunskapsunderlag för att hantera de psykosociala utmaningar som Sveriges lantbrukare möter i sin arbetsmiljö och som behöver beaktas av berörda organisationer, myndigheter, forskare och politiker, vilket diskuteras i det följande.

Lantbrukares psykosociala arbetsmiljö påverkas av en lång rad externa faktorer som de har begränsade möjligheter att påverka. Lantbrukare i olika länder upplever det som stressande att de har små möjligheter att påverka den ökade globaliseringen och dess påverkan på marknadspriser för deras produkter samt ökade produktionskostnader, inte minst för olika insatsvaror som drivmedel, el, kvävegödsel och foder. Klimatförändringar medförande torka, översvämningar och oberäkneligt väder har blivit en allt större riskfaktor för att lantbrukare ska uppleva stress i stora delar av världen. Även Sverige drabbades av allvarlig torka under 2018. Myndigheters krav på ökad dokumentation, byråkrati, kontroller, regleringar, avgifter och rapportering upplevs betungande och svårhanterat av många lantbrukare, vilket bekräftats i svenska studier (Bergström Nilsson et al., 2020). Andra faktorer som rapporteras som svåra att hantera för lantbrukarna, inte minst i Sverige, är negativa attityder i samhället, i media och sociala medier, samt ökad otrygghet och kriminalitet på landsbygden (Ceccato et al., 2021; Lundqvist et al., 2022). Ett annat problem som vållar oro, stress och kostnader är den ökade förekomsten av rovdjur och vildsvin i Norden och andra delar av Europa.

Lantbrukares verksamhet är ofta nära knuten till andra företag i livsmedelskedjan i fråga om insatsvaror, produktion och förädling, men också till banker och andra finansinstitut som kan ses som en del av deras psykosociala arbetsmiljö. Lantbrukaren kan även vara involverad i lantbrukskooperativa rörelser och i samverkan med de jordbrukspolitiska administrativa myndigheterna. Dessa nätverk och relationer kan, genom olika former av institutioner och aktörer, även i form av rådgivning och marknadsföring, bidra till företagens utveckling, till lärande och till en bättre psykosocial arbetsmiljö, men kan också minska känslan av frihet och leda till att egenmakten minskar (Rose et al., 2018).

Även psykosociala arbetsmiljökrav som lantbrukaren har bättre möjlighet att påverka kan vara riskfaktorer då de kan utöva stark press i form av hög arbetsbelastning speciellt under intensiva perioder. Svenska studier bekräftar att dessa riskfaktorer kan leda till en riskfylld arbetsmiljö och arbetsuppgifter med risk för personskador och ohälsa samt svårighet att finna kompetent personal och möjlighet till avlastning i arbetet (Lunner-Kolstrup & Lundqvist, 2013; Pinzke, 2018). Lantbrukarna kan också känna personliga krav på att vara

framgångsrika i sitt yrke, att vara goda arbetsgivare, att inte misslyckas, att föra traditionen vidare om gården varit i släkten under flera generationer, att som man leva upp till de maskulina normerna eller som kvinnlig lantbrukare lida av dessa normers konsekvenser, att inte ha tid för familj eller möjligheter att delta i sociala sammanhang. Gårdarna kan ligga geografisk isolerade, vilket kan bidra till att många upplever ensamhet. Med ökad ålder bland lantbrukarna kan olika hälsoproblem också tillkomma. Problem i relationer, skilsmässa, samt bristande förståelse och stöd från familj och kollegor kan vara ytterligare riskfaktorer för en pressad lantbrukare. Alla dessa aspekter är lika relevanta i Sverige som i de andra länderna som varit aktuella i kunskapssammanställningen. En doktorsavhandling av Nordström Källström (2008) bekräftade att ensamheten och den försämrade samhällsservicen på landsbygden i Sverige påverkade lantbrukarnas livskvalitet negativt. Dessa faktorer kan bidra till att man lämnar sin gård och sitt yrke i förtid och andra faktorer som kan påverka i det avseendet är ekonomiska problem eller avsaknad av tro på att ens lantbruksföretag har en framtid (Hajdu et al., 2020).

Externa faktorer som är svåra att påverka kan, i kombination med hög arbetsbelastning, leda till olika former och grader av psykisk ohälsa, alltifrån oro och stressrelaterade symtom till svårare ångest, depressioner och som värst självmordstankar, självmordsförsök eller genomförda självmord. Självmordsrelaterade studier har främst genomförts i Australien och Nordamerika, där merparten pekat på att lantbrukarna varit överrepresenterade i relation till självmord jämfört med andra befolknings- och yrkesgrupper. Några likartade studier finns inte publicerade gällande svenska lantbrukare, men det har under åren kommit signaler som tyder på att det kan finnas likartad problematik här (Folkhälsomyndigheten, 2020).

Flera studier i kunskapssammanställningen framhåller att speciellt manliga lantbrukare saknar förmåga att prata om känslor och psykisk ohälsa och är ovilliga att söka hjälp. I stället tillämpar de en rad olika positiva eller negativa copingstrategier för att hantera den stress de utsätts för. Det kan vara planering (konstruktiva lösningar), positiv omvärdering, eller acceptans. Det kan också vara arbetsrelaterad coping som aktiv problemlösande coping och konstruktivt tänkande, social coping som fritidsaktiviteter och socialt stöd, samt att värna om den egna hälsan genom att ta rejäla pauser i arbetet och sova ordentligt. Men det kan också handla om negativt agerande som undvikande (att ignorera), samt att skylla på sig själv eller andra, undertrycka känslor eller konsumera alkohol.

Lantbrukare som har bättre förmåga att stå emot påfrestningar och som mår bra (resiliens) ser många friskfaktorer i sin situation. Dessa inkluderar livsstilen som lantbrukare, att leva nära djur och natur, att ha självbestämmande (autonomi), men också motion, hobbies, sport och andra sociala roller samt att åka bort från gården och ha tid för barn, familj, vänner och engagemang i lokalsamhället. Detta är faktorer som är viktiga för ett hållbart arbetsliv och social hållbarhet, något som diskuteras allt mer av LRF och andra svenska aktörer, men i den litteratur som granskats saknas i princip dessa hållbarhetsbegrepp.

Lantbrukare som inte klarar påfrestningar, stress och motgångar på egen hand behöver stöd och hjälp. Flera studier påvisar nyttan av olika stödåtgärder i form av utbildnings- och informationsinsatser, telefonrådgivning och telefonstöd men det framkommer att det är viktigt för att lantbrukarna ska till sig de olika stödåtgärderna att de som levererar dem trovärdiga personer som de kan lita på. I Sverige är en stor andel av lantbrukarna medlemmar i olika intresseorganisationer, vilka de har stort förtroende för (Lundqvist et al. 2022) och LRF erbjuder även speciellt stöd genom regionala omsorgsgrupper för de som upplever oro och psykisk ohälsa (<https://www.lrf.se/mitt-lrf/regioner/skane/bondekompis/>). I de fall man vänder sig till vården är det viktigt att personalen har förståelse för lantbrukets specifika villkor. Stöd och hjälp till lantbrukare i olika former framhålls som ett viktigt utvecklingsområde, vilket också ligger väl i linje med de ökade behoven inom denna sektor, även ur ett svenskt perspektiv.

De aspekter av den psykosociala arbetsmiljön som behandlats i kunskapssammanställningen passar också väl in i den översyn av arbetsmiljön inom lantbruket som den Europeiska arbetsmiljöbyrån (EU-Osha) genomfört (Jones et al., 2020). Deras rapport tar upp hur ny teknik, klimatförändringar och övrig utveckling kan påverka framtidens jordbruk, vilka tekniska och organisatoriska förändringar utvecklingen kan medföra och hur detta kan påverka arbetsmiljön för lantbrukare och andra som arbetar i sektorn. Några av de största utmaningarna ur ett arbetsmiljöperspektiv gäller: (a) ny teknik och lantbrukets digitalisering (möjligheter till bättre arbetsmiljö, men även risk för ökad stress); (b) klimatförändringarnas betydelse (ökade risker för oväder, torka, översvämningar och dess konsekvenser); samt (c) effekter av arbetsmarknadens utveckling (fortsatt majoritet av egenföretagare som inte omfattas av arbetsmiljölagstiftning och som inte inspekteras på samma sätt som företag med anställda). Rapporten konstaterar också att lantbrukare i Europa riskerar att fortsatt utsättas för stress och psykosociala risker på grund av: finansiell press, växande krav gällande regler och administration, ökande krav från konsumenter och samhälle på livsmedelsproduktionen; ökad negativ kritik mot lantbruk och minskad attraktivitet, nya folkhälsoproblem och sjukdomar som uppstår hos djur och växter, hot och våld från militanta miljö- och djurrättsaktivister, samt kriminalitet på landsbygden.

Slutligen kan det konstateras att kunskapssammanställningen visar att lantbrukare i jämförbara länder i olika delar av världen har likartade problem och utmaningar i fråga om den psykosociala arbetsmiljön och den psykiska hälsan. Det kan också konstateras att det finns ganska mycket kunskap om de generella problemen, men fokus har i mindre grad varit på förebyggande insatser och på hur olika aktörer kan agera för att stödja lantbrukarna. Vidare framkommer att det saknas svenska studier, men det brister också gällande internationellt samarbete kring dessa specifika frågor.

5 Kunskapsluckor och forskningsbehov

Kunskapssammanställningen visar att det genomförts många värdefulla studier som beskriver lantbrukarens psykosociala arbetsmiljö och psykiska hälsa ur olika perspektiv och i olika sammanhang.

Den största kunskapsluckan är utan tvekan att det saknas fördjupade kunskaper om hur de aspekter som berörts i denna genomgång gäller för svenska lantbrukare under 2020-talet, inte minst hur de påverkas av olika stressorer och hur dessa kan hanteras individuellt eller med externt stöd.

Det vore relevant att genomföra studier som inkluderar lantbrukare i alla åldrar, inom olika verksamhetsinriktningar, och i alla delar av Sverige. Det saknas studier som tar ett helhetsgrepp på lantbrukares psykosociala arbetsmiljö, där man med hjälp av till exempel krav-kontroll-stödmodellen (Karasek, 1979; Karasek & Theorell, 1992) beaktar förutsättningarna i den psykosociala arbetsmiljön och möjligheterna till stöd för svenska lantbrukare. Ökade kunskaper om vilka problem och utmaningar som Sveriges lantbrukare möter, men också vilka friskfaktorer och möjligheter de upplever, vore viktigt för att också bättre förstå och i lämpliga former stötta och utveckla denna viktiga yrkeskår till ett hållbart arbetsliv. Psykosocial arbetsmiljö, psykisk hälsa och andra aspekter av ett hållbart arbetsliv för lantbrukare behöver få ett större utrymme i det fortsatta hållbarhetsarbetet vilket inte bör begränsas till miljömässiga och ekonomiska aspekter.

Studierna som ingått i kunskapssammanställningen har ofta haft ett fokus på manliga lantbrukare, medan det varit betydligt färre studier om kvinnliga lantbrukare. Det har inte framkommit några studier om hur män och kvinnor agerar när man aktivt driver familjeföretagen tillsammans eller mellan generationer som också kan vara vanligt. Det saknas också i stor utsträckning uppgifter om hur minoritetsgrupper, som lantbrukare med annan etnisk bakgrund eller sexuell läggning, ser på lantbrukarrollen.

Förändringarna på landsbygden i form av allt färre lantbrukare, minskad samhällsservice och ökad kriminalitet med dessas konsekvenser för lantbrukaren i form av oro, rädsla och ensamhet kan behöva studeras ytterligare i ett svenskt sammanhang.

Studier och utvärderingar av olika former av stöd och interventioner för att stötta lantbrukares psykiska hälsa behövs i större omfattning. Litteraturstudien har påvisat att det bedrivs stödsamtal individuellt och i grupper, telefonrådgivning, utbildning av resurspersoner och utveckling av självhjälpsmaterial, men få av dessa initiativ har blivit föremål för vetenskapliga studier och utvärderingar.

6 Referenser

- Anderson, L., Gascho, Z., Gentry, N. & Vannelli, A. (2021). Impact of stress management strategies and intervention on the mental health of farmers: A Critically Appraised Topic. *Critically Appraised Topics*, 38.
- Alwall Svennefelt, C. & Lundqvist, P. (2020). Safe farmer common sense' – a national five-year education-based program for prevention of occupational injuries in Swedish agriculture – background, process, and evaluation, *Journal of Agromedicine*. 25 (2), 221-230, doi:10.1080/1059924X.2019.1659203
- Arbetsmiljöverket. (2012). *Ökad säkerhet inom jordbruket – interventioner och andra strategier. Kunskapsöversikt*. Arbetsmiljöverket. Rapport 2012:15. Stockholm. <https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/kunskapssammanstallningar/okad-sakerhet-inom-jordbruket-interventioner-och-andra-strategier-kunskapssammanstallning-ar-rap-2012-15.pdf>
- Austin, E.K., Handley, T., Kiem, A.S., Rich, J.L., Lewin, T.J., Askland, H. & Kelly, B.J. (2018). Drought-related stress among farmers: findings from the Australian Rural Mental Health Study. *Medical Journal of Australia*, 209(4), 159-165. doi:10.5694/mja17.01200
- Beautrais, A.L. (2018). Farm suicides in New Zealand, 2007-2015: A review of coroners' records. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 52(1), 78-86. doi:10.1177/0004867417704058
- Bergström Nilsson, S., Lans Strömblad, H. & Lunner-Kolstrup, C. (2020). *Byråkratin i lantbruket belastar och kostar*. Sveriges lantbruksuniversitet. Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap. LTV Rapport 2020:7. Alnarp. <https://pub.epsilon.slu.se/17534/>
- Berman, J.D., Ramirez, M.R., Bell, J.E., Bilotta, R., Gerr, F. & Fethke, N.B. (2021). The association between drought conditions and increased occupational psychosocial stress among US farmers: An occupational cohort study. *Science of the Total Environment*, 798, 149245.
- Beseler, C. L. & Stallones, L. (2006). Structural equation modeling of the relationships between pesticide poisoning, depressive symptoms and safety behaviors among Colorado farm residents. *Journal of Agromedicine*, 11(3-4), 35-46. doi:10.1300/J096v11n03_05
- Bjornestad, A., Brown, L. & Weidauer, L. (2019). The relationship between social support and depressive symptoms in Midwestern farmers. *Journal of Rural Mental Health*, 43, 4, 109-117.
- Bjornestad, A., Cuthbertson, C. & Hendricks, J. (2021). An analysis of suicide risk factors among farmers in the Midwestern United States. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(7). doi:10.3390/ijerph18073563
- Bondy, M. & Cole, D.C. (2020). Striving for balance and resilience: Ontario farmers' perceptions of mental health. *Canadian Journal of Community Mental Health*. doi:10.7870/cjcmh-2020-007
- Bower, K.L. & Emerson, K.G. (2021). Exploring contextual factors associated with suicide among older male farmers: Results from the CDC NVDRS dataset. *Clinical Gerontologist*. doi:10.1080/07317115.2021.1893885
- Breustedt, G. & Glauben, T. (2007). Driving forces behind exiting from farming in Western Europe. *Journal of Agricultural Economics*, 58(1), 115-127.
- Brew, B., Inder, K., Allen, J., Thomas, M. & Kelly, B. (2016). The health and wellbeing of Australian farmers: a longitudinal cohort study. *BMC Public Health*, 16(1), 1-11.

- Brigance, C., Mas, F.S., Sanchez, V. & Handal, A.J. (2018). The mental health of the organic farmer: Psychosocial and contextual actors. *Workplace Health & Safety*, 66(12), 606-616. doi:10.1177/2165079918783211
- Browning, S.R., Westneat, S.C. & McKnight, R.H. (2008). Suicides among farmers in three southeastern states, 1990-1998. *Journal of Agricultural Safety and Health*, 14(4), 461-472. doi:10.13031/2013.25282
- Brumby, S., Chandrasekara, A., Kremer, P., Torres, S., McCoombe, S. & Lewandowski, P. (2013). The effect of physical activity on psychological distress, cortisol and obesity: Results of the farming fit intervention program. *BMC Public Health*, 13. doi:10.1186/1471-2458-13-1018
- Brumby, S., Chandrasekara, A., McCoombe, S., Torres, S., Kremer, P. & Lewandowski, P. (2011). Reducing psychological distress and obesity in Australian farmers by promoting physical activity. *BMC Public Health*, 11. doi:10.1186/1471-2458-11-362
- Bryant, L. & Garnham, B. (2013). Beyond discourses of drought: The micro-politics of the wine industry and farmer distress. *Journal of Rural Studies*, 32, 1-9. doi:10.1016/j.jrurstud.2013.03.002
- Bryant, L. & Garnham, B. (2014). Economies, ethics and emotions: Farmer distress within the moral economy of agribusiness. *Journal of Rural Studies*, 34, 304-312. doi:10.1016/j.jrurstud.2014.03.006
- Bryant, L. & Garnham, B. (2015). The fallen hero: Masculinity, shame and farmer suicide in Australia. *Gender Place and Culture*, 22(1), 67-82. doi:10.1080/0966369x.2013.855628
- Bryant, L. & Garnham, B. (2018). Farming exit and ascriptions of blame: The ordinary ethics of farming communities. *Journal of Rural Studies*, 62, 62-67. doi:10.1016/j.jrurstud.2018.07.004
- Ceccato V., Lundqvist P., Abraham J., Göransson E. & Alwall Svennefelt C. (2021). The nature of fear among farmers working with animal production. *International Criminology*, 1, 193-207. doi:10.1007/s43576-021-00024-z
- Cuthbertson, C., Brennan, A., Shutske, J., Zierl, L., Bjornestad, A., Macy, K. & Skidmore, M. (2020). Developing and implementing farm stress training to address agricultural producer mental health. *Health Promotion Practice*, 3(1). doi:10.1177/1524839920931849
- Cuthbertson, C., Eschbach, C. & Shelle, G. (2021). Addressing farm stress through extension mental health literacy programs. *Journal of Agromedicine*, 1-8. doi:10.1080/1059924x.2021.1950590
- Demos, K., Sazakli, E., Jelastopulu, E., Charokopos, N., Ellul, J. & Leotsinidis, M. (2013). Does farming have an effect on health status? A comparison study in west Greece. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 10(3), 776-792. doi:10.3390/ijerph10030776
- Dessein, J. & Nevens, F. (2007). 'I'm sad to be glad' – An analysis of farmers' pride in Flanders. *Sociologia Ruralis*, 47(3), 273-292. doi:10.1111/j.1467-9523.2007.00437.x
- Douphrate, D.I., Stallones, L., Lunner-Kolstrup, C., Nonnenmann, M.W., Pinzke, S., Hagevoort, G.R., Lundqvist, P., Jakob, M., Xiang, H., Xue, L., Jarvie, P., McCurdy, S.A., Reed, S. & Lower, T. 2013. Work-related injuries and fatalities on dairy farm operations – A global perspective. *Journal of Agromedicine*, 18(3), 256-264
- Edwards, B., Gray, M. & Hunter, B. (2015). The impact of drought on mental health in rural and regional Australia. *Social Indicators Research*, 121(1), 177-194. doi:10.1007/s11205-014-0638-2
- Elkind, P.D. (2007). Perceptions of risk, stressors, and locus of control influence intentions to practice safety behaviors in agriculture. *Journal of Agromedicine*, 12(4), 7-25. doi:10.1080/10599240801985167

- Ellis, N.R. & Albrecht, G.A. (2017). Climate change threats to family farmers' sense of place and mental wellbeing: A case study from the western Australian wheatbelt. *Social Science & Medicine*, 175, 161-168. doi:10.1016/j.socscimed.2017.01.009
- European Commission (EU). (2021). *European Union. Statistical factsheet. June 2021*. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/agri-statistical-factsheet-eu_en.pdf
- Fennell, K.M., Jarrett, C.E., Kettler, L.J., Dollman, J. & Turnbull, D.A. (2016). "Watching the bank balance build up then blow away and the rain clouds do the same": A thematic analysis of South Australian farmers' sources of stress during drought. *Journal of Rural Studies*, 46, 102-110. doi:10.1016/j.jrurstud.2016.05.005
- Firth, H.M., Williams, S.M., Herbison, G.P. & McGee, R.O. (2007). Stress in New Zealand farmers. *Stress and Health*, 23(1), 51-58. doi:10.1002/smi.1119
- Folkhälsomyndigheten. 2020. *Regionala skillnader var suicid förekommer*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/suicidprevention/statistik-om-suicid/regionala-skillnader/>
- Fuller, J.D., Kelly, B., Law, S., Pollard, G. & Fragar, L. (2009). Service network analysis for agricultural mental health. *BMC Health Services Research*, 9. doi:10.1186/1472-6963-9-87
- Garnefski, N., Baan, N. & Kraaij, V. (2005). Psychological distress and cognitive emotion regulation strategies among farmers who fell victim to the foot-and-mouth crisis. *Personality and Individual Differences*, 38(6), 1317-1327. doi:10.1016/j.paid.2004.08.014
- Greenhill, J., King, D., Lane, A. & MacDougall, C. (2009). Understanding resilience in South Australian farm families. *Rural Society: The Journal of Research Into Rural and Regional Social Issues in Australia and New Zealand*, 19(4), 318-325.
- Greig, B., Nuthall, P. & Old, K. (2020). An analysis of farmers' human characteristics as drivers of their anxiety. *Journal of Agromedicine*, 25(1), 135-146. doi:10.1080/1059924x.2019.1656692
- Gunn, K.M., Turnbull, D.A., Dollman, J., Kettler, L., Bamford, L. & Vincent, A.D. (2021). Why are some drought-affected farmers less distressed than others? The association between stress, psychological distress, acceptance, behavioural disengagement and neuroticism. *Australian Journal of Rural Health*, 29(1), 106-116. doi:10.1111/ajr.12695
- Hagen, B.N.M., Albright, A., Sergeant, J., Winder, C.B., Harper, S.L., O'Sullivan, T.L. & Jones-Bitton, A. (2019). Research trends in farmers' mental health: A scoping review of mental health outcomes and interventions among farming populations worldwide. *PLoS ONE*, 14(12). doi:10.1371/journal.pone.0225661
- Hagen, B.N.M., Sawatzky, A., Harper, S.L., O'Sullivan, T.L. & Jones-Bitton, A. (2021). What impacts perceived stress among Canadian farmers? A mixed-methods analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(14). doi:10.3390/ijerph18147366
- Hajdu, F., Eriksson, C., Waldenström, C. & Westholm, E. (2020). *Sveriges förändrade lantbruk: Lantbrukarnas egna röster om förändringar sedan 1990-talet och strategier inför framtiden*. Sveriges lantbruksuniversitet. SLU Future Food Reports 11. Uppsala. https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/fu-food/publikationer/future-food-reports/slu-futurefood_rapport_11.pdf
- Hammersley, C., Richardson, N., Meredith, D., Carroll, P. & McNamara, J. (2021). "That's me I am the farmer of the land": Exploring identities, masculinities, and health among male farmers in Ireland. *American Journal of Men's Health*, 15(4), 15579883211035241. doi:10.1177/15579883211035241
- Han, G., Schoolman, E.D., Arbuckle, J.G. & Morton, L.W. (2022). Weather, values, capacity and concern: Toward a social-cognitive model of specialty crop farmers' perceptions of climate change risk. *Environment & Behavior*, 54 (2), 327-362. doi:10.1177/00139165211026607

- Hanigan, I.C., Butler, C.D., Kokic, P.N. & Hutchinson, M.F. (2012). Suicide and drought in New South Wales, Australia, 1970-2007. Proceedings of the *National Academy of Sciences of the United States of America*, 109(35), 13950-13955. doi:10.1073/pnas.1112965109
- Hanigan, I.C., Schirmer, J. & Niyonsenga, T. (2018). Drought and Distress in Southeastern Australia. *Ecohealth*, 15(3), 642-655. doi:10.1007/s10393-018-1339-0
- Heo, W., Lee, J.M. & Park, N. (2020). Financial-related psychological factors affect life satisfaction of farmers. *Journal of Rural Studies*, 80, 185-194.
- Hogan, A., Scarr, E., Lockie, S., Chant, B. & Alston, S. (2012). Ruptured identity of male farmers: Subjective crisis and the risk of suicide. *Journal of Rural Social Sciences*, 27(3), 6.
- Hong, Q.N., Fàbregues, S., Bartlett, G., Boardman, F., Cargo, M., Dagenais, P., Gagnong, M.-P., Griffiths, F., Nicolau, B., O' Cathain, A., Rousseau, M.-C., Vedel, I. & Pluye, P. (2018). The Mixed Methods Appraisal Tool (MMAT) version 2018 for information professionals and researchers. *Education for Information*, 34, 285-291. doi:10.3233/EFI-180221
- Hossain, D., Eley, R., Coutts, J. & Gorman, D. (2008). Mental health of farmers in Southern Queensland: Issues and support. *Australian Journal of Rural Health*, 16(6), 343-348. doi:10.1111/j.1440-1584.2008.01014.x
- Hossain, D., Gorman, D., Eley, R. & Coutts, J. (2010). Value of mental health first aid training of advisory and extension agents in supporting farmers in rural Queensland. *Rural and Remote Health*, 10(4). Retrieved from <Go to ISI>://WOS:000286342700028
- Hounsome, B., Edwards, R.T., Hounsome, N. & Edwards-Jones, G. (2012). Psychological morbidity of farmers and non-farming population: Results from a UK survey. *Community Mental Health Journal*, 48(4), 503-510.
- International Labour Organization (ILO). (2011). *Safety and health in agriculture*. ILO code of practice. Geneva. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/normativeinstrument/wcms_161135.pdf
- Jones, A., Jakob, M. & McNamara, J. (2020). *Review of the future of agriculture and occupational safety and health (OSH): Foresight on new and emerging risks in OSH*, European Agency for Safety and Health at Work. European Risk Observatory. Report, Bilbao, Spain, doi:10.2802/769257
- Jones, M.S., Reed, D.B. & Hunt, M.L. (2018). Suicide: An unrecognized epidemic among farmers. *Workplace Health & Safety*, 66(9), 464-464. doi:10.1177/2165079918784055
- Jones-Bitton, A., Best, C., MacTavish, J., Fleming, S. & Hoy, S. (2020). Stress, anxiety, depression, and resilience in Canadian farmers. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 55(2), 229-236. doi:10.1007/s00127-019-01738-2
- Jones-Bitton, A., Hagen, B., Fleming, S.J. & Hoy, S. (2019). Farmer burnout in Canada. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(24). doi:10.3390/ijerph16245074
- Jordbruksverket. (2022a). *Strategi för arbetsmiljö inom jordbruks- och trädgårdsnäringen*. Jordbruksverket. Rapport 2022:16. Jönköping. https://www2.jordbruksverket.se/download/18.320b8a2e18403374bd7671fe/1666601052673/ra22_16.pdf
- Jordbruksverket. (2022b). *Facts about Swedish agriculture*. https://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_ovrigt/ovr2gb.pdf
- Judd, F., Jackson, H., Fraser, C., Murray, G., Robins, G. & Komiti, A. (2006). Understanding suicide in Australian farmers. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 41(1), 1-10. doi:10.1007/s00127-005-0007-1
- Kallioniemi, M.K., Kaseva, J., Lunner-Kolstrup, C., Simola, A. & Kymalainen, H.R. (2018). Job resources and work engagement among Finnish dairy farmers. *Journal of Agromedicine*, 23(3), 249-261. doi:10.1080/1059924x.2018.1470047

- Kallioniemi, M.K., Simola, A., Kaseva, J. & Kymalainen, H. R. (2016). Stress and Burnout Among Finnish Dairy Farmers. *Journal of Agromedicine*, 21(3), 259-268. doi:10.1080/1059924x.2016.1178611
- Kallioniemi, M. K., Simola, A. J., Kymäläinen, H.R., Vesala, H.T. & Louhelainen, J.K. (2008). Stress among Finnish farm entrepreneurs. *Annals of Agricultural & Environmental Medicine*, 15(2), 243-249.
- Kanamori, M., Hanazato, M., Kondo, K., Stickley, A. & Kondo, N. (2021). Neighborhood farm density, types of agriculture, and depressive symptoms among older farmers: A cross-sectional study. *BMC Public Health*, 21(1), 440. doi:10.1186/s12889-021-10469-6
- Karasek R. (1979). Job demands, job decision latitude, and mental strain: Implications for job redesign. *Administrative Science Quarterly*; 24(2):285-308. <http://www.jstor.org/stable/2392498?seq=1>
- Karasek, R.A. & Theorell, T. (1992). *Healthy work. Stress, productivity, and the reconstruction of working life*. New York, Basic Books.
- Kavalidou, K., McPhedran, S. & De Leo, D. (2015). Farmers' contact with health care services prior to suicide: Evidence for the role of general practitioners as an intervention point. *Australian Journal of Primary Health*, 21(1), 102-105.
- Kearney, G.D., Rafferty, A.P., Hendricks, L.R., Allen, D.L. & Tutor-Marcom, R. (2014). A cross-sectional study of stressors among farmers in eastern North Carolina. *North Carolina Medical Journal*, 75(6),384-392. doi:10.18043/ncm.75.6.384
- Kennedy, A., Adams, J., Dwyer, J., Rahman, M.A. & Brumby, S. (2020). Suicide in rural Australia: Are farming-related suicides different? *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(6), 2010. doi:10.3390/ijerph17062010
- Kennedy, A., Cosgrave, C., Macdonald, J., Gunn, K., Dietrich, T. & Brumby, S. (2021). Translating co-design from face-to-face to online: An Australian primary producer project conducted during COVID-19. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18, 4147.
- Kunde, L., Kolves, K., Kelly, B., Reddy, P. & De Leo, D. (2018). "The masks we wear": A qualitative study of suicide in Australian farmers. *Journal of Rural Health*, 34(3), 254-262. doi:10.1111/jrh.12290
- Kuriger, C.R. (2016). *Coping strategies that New Zealand dairy farmers use to combat stress*. University of Waikato
- LaBrash, L.F., Pahwa, P., Pickett, W., Hagel, L.M., Snodgrass, P.R. & Dosman, J.A. (2008). Relationship between sleep loss and economic worry among farmers: A survey of 94 active Saskatchewan noncorporate farms. *Journal of Agromedicine*, 13(3), 149-154. doi:10.1080/10599240802371862
- Lantbrukarnas Riksförbund (LRF). (2022). *Fakta om det svenska lantbruket*. <https://www.bondeniskolan.se/lantbruk/fakta-om-det-svenska-lantbruket/>
- Liang, Y.N., Wang, K., Janssen, B., Casteel, C., Nonnenmann, M. & Rohlman, D.S. (2021). Examination of symptoms of depression among cooperative dairy farmers. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(7). doi:10.3390/ijerph18073657
- Logstein, B. (2016a). Farm-related concerns and mental health status among Norwegian farmers. *Journal of Agromedicine*, 21(4), 316-326. doi:10.1080/1059924x.2016.1211055
- Logstein, B. (2016b). Predictors of mental complaints among Norwegian male farmers. *Occupational Medicine-Oxford*, 66(4), 332-337. doi:10.1093/occmed/kqw019
- Lower, T., Rolfe, M. & Monaghan, N. (2017). Trends and patterns in unintentional injury fatalities in Australian agriculture. *Journal of Agricultural Safety and Health*. 23(2): 139-151. doi:10.13031/jash.12091@2017

- Lundqvist, P., Ceccato, V., Göransson, E., Abraham, J. & Alwall Svennefelt, C. (2022). *Kritik, kriminalitet och hot mot svensk djurproduktion: Lantbruksföretagarnas perspektiv*. Sveriges lantbruksuniversitet, Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap. LTV Rapport 2022:3. Alnarp. <https://pub.epsilon.slu.se/id/eprint/27006>
- Lunner-Kolstrup, C., Horndahl, T. & Karttunen, J.P. (2018). Farm operators' experiences of advanced technology and automation in Swedish agriculture: A pilot study. *Journal of Agromedicine*, 23(3), 215-226. doi:10.1080/1059924x.2018.1458670
- Lunner-Kolstrup, C. & Lundqvist, P. (2013). *Lantbrukets & landsbygdens psykosociala puls. Screening av psykosociala arbetsförhållanden, psykisk hälsa och sociala nätverk bland lantbrukare och landsbygdsföretagare*. Sveriges lantbruksuniversitet. Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap. LTJ Rapport 2013:20. Alnarp. <https://pub.epsilon.slu.se/10578/>
- Lunner-Kolstrup, C., Kallioniemi, M., Lundqvist, P., Kymalainen, H.R., Stallones, L. & Brumby, S. (2013). International perspectives on psychosocial working conditions, mental health, and stress of dairy farm operators. *Journal of Agromedicine*, 18(3), 244-255. doi:10.1080/1059924x.2013.796903
- Magnin, L., Chappuis, M., Normand, G., Pereira, B., Lezé, S. & Lesens, O. (2017). Health issues and mental distress in French active farmers: A quantitative and qualitative study. *International Journal of Environmental & Agriculture Research*, 3(9), 12-22.
- McKenzie, S., Jenkin, G. & Collings, S. (2016). Men's perspectives of common mental health problems: A metasynthesis of qualitative research. *International Journal of Men's Health*, 15(1), 80-104.
- McLaren, S. & Challis, C. (2009). Resilience among men farmers: The protective roles of social support and sense of belonging in the depression-suicidal ideation relation. *Death Studies*, 33(3), 262-276. doi:10.1080/07481180802671985
- McPhedran, S. & De Leo, D. (2013). Risk factors for suicide among rural men: Are farmers more socially isolated? *International Journal of Sociology and Social Policy*, 33(11/12), 762-772. doi:10.1108/IJSSP-03-2013-0038
- McShane, C. J. & Quirk, F. (2009). Mediating and moderating effects of work-home interference upon farm stresses and psychological distress. *The Australian Journal of Rural Health*, 17(5), 244-250. doi:10.1111/j.1440-1584.2009.01085.x
- Morgan, M.I., Hine, D.W., Bhullar, N., Dunstan, D.A. & Bartik, W. (2016). Fracked: Coal seam gas extraction and farmers' mental health. *Journal of Environmental Psychology*, 47, 22-32. doi:10.1016/j.jenvp.2016.04.012
- Muri, K., Tufte, P.A., Coleman, G. & Moe, R.O. (2020). Exploring work-related characteristics as predictors of Norwegian sheep farmers' affective job satisfaction. *Sociologia Ruralis*, 60(3), 574-595. doi:10.1111/soru.12299
- Murray, M., Beattie, J., McLeod, C., Pedler, D., Brumby, S.A. & Gabbe, B. (2019). 'It could have been a lot worse': The psychological effects of farm-related serious injury in Victoria. *Rural Remote Health*, 19(3), 5323. doi:10.22605/rrh5323
- Niska, M., Vesala, H.T. & Vesala, K.M. (2012). Peasantry and entrepreneurship as frames for farming: Reflections on farmers' values and agricultural policy discourses. *Sociologia Ruralis*, 52(4), 453-469. doi:10.1111/j.1467-9523.2012.00572.x
- Nordström Källström H. (2008). *Mellan trivsel och ensamhet: Om sociala villkor i lantbruket*. Sveriges lantbruksuniversitet. Acta Universitatis agriculturae Sueciae: doctoral thesis 2008:74. Uppsala.
- Odabasi, S. & Hartarska, V. (2021). Farmer suicides: Effects of socio-economic, climate, and mental health factors. *Journal of Mental Health Policy and Economics*, 24(2), 61-71. Retrieved from <Go to ISI>://WOS:000661254400003

- Onwuameze, O.E., Paradiso, S., Peek-Asa, C., Donham, K.J. & Rautiainen, R.H. (2013). Modifiable risk factors for depressed mood among farmers. *Annals of Clinical Psychiatry*, 25(2), 83-90.
- Pinzke, S. (2018). *Stress och trötthet som orsak till olycksfall inom jordbruket: En kunskapsammanställning*. Sveriges lantbruksuniversitet, Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap. LTV Rapport 2018:6. Alnarp. <https://pub.epsilon.slu.se/15739/>
- Peel, D., Berry, H.L. & Schirmer, J. (2016). Farm exit intention and wellbeing: A study of Australian farmers. *Journal of Rural Studies*, 47, 41-51. doi:10.1016/j.jrurstud.2016.07.006
- Perceval, M., Kolves, K., Reddy, P. & De Leo, D. (2017). Farmer suicides: A qualitative study from Australia. *Occupational Medicine-Oxford*, 67(5), 383-388. doi:10.1093/occmed/kqx055
- Perceval, M., Kolves, K., Ross, V., Reddy, P. & De Leo, D. (2019). Environmental factors and suicide in Australian farmers: A qualitative study. *Archives of Environmental & Occupational Health*, 74(5), 279-286.
- Polain, J.D., Berry, H.L. & Hoskin, J.O. (2011). Rapid change, climate adversity and the next 'big dry': Older farmers' mental health. *Australian Journal of Rural Health*, 19(5), 239-243.
- Qualman, D., Akram-Lodhi, A.H., Desmarais, A.A. & Srinivasan, S. (2018). Forever young? The crisis of generational renewal on Canada's farms. *Canadian Food Studies/La Revue canadienne des études sur l'alimentation*, 5(3), 100-127.
- Rawolle, T.A., Sadauskas, D., van Kessel, G. & Dollman, J. (2016). Farmers' perceptions of health in the Riverland region of South Australia: 'If it's broke, fix it'. *Australian Journal of Rural Health*, 24(5), 312-316.
- Regeringen. 2021. *Uppdrag att ta fram en strategi och genomföra åtgärder för att minska olycksriskerna och förbättra arbetsmiljön i jordbruket och trädgårdsnäringsn. Regeringsbeslut 2021-11-03. N2021/02771, N2019/02607. Näringsdepartementet. Stockholm. <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2021/11/uppdrag-att-ta-fram-en-strategi-och-genomfora-atgarder-for-att-minska-olycksriskerna-och-forbatta-arbetsmiljon-i-jordbruket-och-tradgardsnaringen/>*
- Rose, D.C., Parker, C., Fodey, J.O.E., Park, C., Sutherland, W.J. & Dicks, L.V. (2018). Involving stakeholders in agricultural decision support systems: Improving user-centred design. *International Journal of Agricultural Management*, 6, 80-89.
- Roy, P., Tremblay, G., Oliffe, J.L., Jbilou, J. & Robertson, S. (2013). Male farmers with mental health disorders: A scoping review. *Australian Journal of Rural Health*, 21(1), 3-7. doi:10.1111/ajr.12008
- Roy, P., Tremblay, G. & Robertson, S. (2014). Help-seeking among male farmers: Connecting masculinities and mental health. *Sociologia Ruralis*, 54(4), 460-476. doi:10.1111/soru.12045
- Roy, P., Tremblay, G., Robertson, S. & Houle, J. (2017). "Do it all by myself": A salutogenic approach of masculine health practice among farming men coping with stress. *American Journal of Men's Health*, 11(5), 1536-1546.
- Rudolphi, J.M., Berg, R. & Marlenga, B. (2019). Who and how: Exploring the preferred senders and channels of mental health information for Wisconsin farmers. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(20). doi:10.3390/ijerph16203836
- Rudolphi, J.M., Berg, R.L. & Parsaik, A. (2020). Depression, anxiety and stress among young farmers and ranchers: A pilot study. *Community Mental Health Journal*, 56(1), 126-134. doi:10.1007/s10597-019-00480-y
- Saarni, S.I., Saarni, E.S. & Saarni, H. (2008). Quality of life, work ability, and self employment: A population survey of entrepreneurs, farmers, and salary earners. *Occupational and Environmental Medicine*, 65(2), 98-103.

- Santos, E.G.D., Queiroz, P.R., Nunes, A.D.D., Vedana, K.G.G. & Barbosa, I.R. (2021). Factors associated with suicidal behavior in farmers: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(12). doi:10.3390/ijerph18126522
- Sartore, G.-M., Kelly, B. & Stain, H.J. (2007). Drought and its effect on mental health: How GPs can help. *Australian Family Physician*, 36(12).
- Sartore, G.-M., Kelly, B., Stain, H. J., Fuller, J., Fragar, L. & Tonna, A. (2008). Improving mental health capacity in rural communities: Mental health first aid delivery in drought affected rural New South Wales. *Australian Journal of Rural Health*, 16(5), 313-318.
- Schweitzer, R.A., Deboy, G.R., Jones, P.J. & Field, W.E. (2011). AgrAbility mental/behavioral health for farm/ranch families with disabilities. *Journal of Agromedicine*, 16(2), 87-98. doi:10.1080/1059924x.2011.554766
- Shea, B.J., Grimshaw, J.M., Wells, G.A., Boers, M., Andersson, N., Hamel, C., et al. (2007a). Development of AMSTAR: A measurement tool to assess the methodological quality of systematic reviews. *BMC Medical Research Methodology*, 7(10).
- Shea, B.J., Bouter, L.M., Peterson, J., Boers, M., Andersson, N., Ortiz, Z., et al. (2007b). External validation of a measurement tool to assess systematic reviews (AMSTAR). *PLoS ONE*, 2(12), e1350.
- Shortall, S. (2014). Farming, identity and well-being: Managing changing gender roles within Western European farm families. *Anthropological Notebooks*, 20(3).
- Smith, K. (2020). Desolation in the countryside: How agricultural crime impacts the mental health of British farmers. *Journal of Rural Studies*, 80, 522-531. doi:10.1016/j.rurstud.2020.10.037
- Sprung, J.M. (2021). Economic stress, family distress, and work-family conflict among farm couples. *Journal of Agromedicine*, 27(2), 1-15.
- Stain, H.J., Kelly, B., Lewin, T.J., Higginbotham, N., Beard, J.R. & Hourihan, F. (2008). Social networks and mental health among a farming population. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 43(10), 843-849. doi:10.1007/s00127-008-0374-5
- Stark, C., Gibbs, D., Hopkins, P., Belbin, A., Hay, A. & Selvaraj, S. (2006). Suicide in farmers in Scotland. *Rural & Remote Health*, 6(1), 1-9.
- Stark, O. & Falkowski, J. (2019). On structural change, the social stress of a farming population, and the political economy of farm support. *Economics of Transition*, 27(1), 201-222. doi:10.1111/ecot.12192
- Steck, N., Junker, C., Bopp, M., Egger, M. & Zwahlen, M. (2020). Time trend of suicide in Swiss male farmers and comparison with other men: A cohort study. *Swiss Medical Weekly* 150:w20251.
- Stier-Jarmer, M., Oberhauser, C., Frisch, D., Berberich, G., Loew, T., Schels-Klemens, C., . . . Schuh, A. (2020). A multimodal stress-prevention program supplemented by telephone-coaching sessions to reduce perceived stress among German farmers: Results from a randomized controlled trial. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(24). doi:10.3390/ijerph17249227
- Thelin, A. & Holmberg, S. (2010). Farmers and retirement: A longitudinal cohort study. *Journal of Agromedicine*, 15(1), 38-46.
- Tinc, P.J. & Sorensen, J.A. (2020). Stakeholders Team up for Action in New York Dairy (STAND): A collaborative action-planning workshop to combat toxic stress among New York dairy farmers. *Journal of Agromedicine*, 25(1), 122-125. doi:10.1080/1059924x.2019.1659202

- Torske, M.O., Hilt, B., Bjorngaard, J.H., Glasscock, D. & Krokstad, S. (2015). Disability pension and symptoms of anxiety and depression: A prospective comparison of farmers and other occupational groups: The HUNT study, Norway. *BMJ Open*, 5(11). doi:10.1136/bmjopen-2015-009114
- Torske, M.O., Hilt, B., Glasscock, D., Lundqvist, P. & Krokstad, S. (2016). Anxiety and depression symptoms among farmers: The HUNT study, Norway. *Journal of Agromedicine*, 21(1), 24-33. doi:10.1080/1059924x.2015.1106375
- Waldman, K.B., Giroux, S.A., Farmer, J.R., Heaberlin, B.M., Blekking, J.P. & Todd, P.M. (2021). Socioeconomic threats are more salient to farmers than environmental threats. *Journal of Rural Studies*, 86, 508-517.
- Wallis, A. & Dollard, M.F. (2008). Local and global factors in work stress: The Australian dairy farming exemplar. *Scandinavian Journal of Work Environment & Health*, 66-74. Retrieved from <Go to ISI>://WOS:000259091900009
- Watanabe-Galloway, S., Chasek, C., Yoder, A.M. & Bell, J.E. (2022). Substance use disorders in the farming population: Scoping review. *Journal of Rural Health*, 38(1):129-150. doi:10.1111/jrh.12575
- Vayro, C., Brownlow, C., Ireland, M. & March, S. (2020). 'Farming is not just an occupation but a whole lifestyle': A qualitative examination of lifestyle and cultural factors affecting mental health help-seeking in Australian farmers. *Sociologia Ruralis*, 60(1), 151-173. doi:10.1111/soru.12274
- Vayro, C., Brownlow, C., Ireland, M. & March, S. (2021). "Don't... break down on Tuesday because the mental health services are only in town on Thursday": A qualitative study of service provision related barriers to, and facilitators of farmers' mental health help-seeking. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 48(3), 514-527.
- Vesala, H.T. & Vesala, K.M. (2010). Entrepreneurs and producers: Identities of Finnish farmers in 2001 and 2006. *Journal of Rural Studies*, 26(1), 21-30. doi:10.1016/j.jrurstud.2009.06.001
- Wilhite, C.S., Jaco, M.L., Chavez, C., Perez, C., Gomez, M. & Neugebauer, T.A. (2020). Agriculture for life: A guide for health promotion and participation for farmers with health challenges. *Journal of Consumer Health on the Internet*, 24(2), 92-110.
- Witt, C.D., Reed, D.B., Rayens, M.K. & Hunsucker, S. (2020). Predictors of job satisfaction in female farmers aged 50 and over: Implications for occupational health nurses. *Workplace Health and Safety*, 68(11), 526-532. doi:10.1177/2165079920931895
- Woollacott, R. (2020). *Walking with farmers and talking about suicidal feelings: An interpretative phenomenological analysis*. University of the West of England, Bristol.
- Yazd, S.D., Wheeler, S.A. & Zuo, A. (2019). Exploring the drivers of irrigator mental health in the Murray-Darling Basin, Australia. *Sustainability*, 11(21). doi:10.3390/su11216097
- Zahl-Thanem, A., Burton, J.F., Blekesaune, A., Haugen, M.S. & Rønningen, K. (2020). The impact of wolves on psychological distress among farmers in Norway. *Journal of Rural Studies*, 78, 1-11. doi:10.1016/j.jrurstud.2020.05.010.

Myndigheten för
arbetsmiljökunskap

www.mynak.se

ISBN 978-91-89747-08-1